Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 12 май 1977 шу. ● № 57 (5724). ● Мах 2 кеп.

АГИТПУНКТАШКА ЛАМПАШ СЕГАЙ

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хоржамаш дара кийчо ю Iалаьмате чIогIа политически къахьегамен хьинар айденнача хьале. Из хьинар айдаьд Советски паччахьалкхен 60 шу дизара керда къахьегама толамаш дьаха накъабаха советски нах дага хиларо.

Берригача советски нахаца цхьана Сийлахь-боккхача Октябра цIейна баха ма-боаггIара накъабаха кийчлуш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а. ЦхьоалагIча майна накъаболхаш а хоржамашка кийчлуш а республика промышленни предприятей коллективаша биъ бетта продукци маьхала яккхара план 101,5 процент кхоачашъяьй. Юрта боахаме къахьегараша агротехнически дикагIча хана дIадийнад ялаташ, чIогIа лард еллай укх юбилейни шера дика хьувкъам хьалкхебара.

Укх деношка шерагIа баржаш латт харжархошца беш бола кхетама-политически болх. Хьинаре из беш ба агитатораш, политинформатораш, пропагандисташ, культурно-просветительни учреждениеш.

Наха юкъе беча кхетама-политически балха бокъонца центраш хулаш латт харжархой клубаш, хоржамий участкашка вIашагIъехка агитпункташ. Цига къона харжархой вIашагIбетталу партеи къахьегамеи ветеранашца, граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкеи тIемашка дакъа лаьцарашца, производстве хьалха латтарашца, жопийи хаттарийи сайренаш вIашагIъехк.

Шоаш ешача лекцешка, деча къамаьлашца лекторашеи агитаторашеи къахьегамхошта йовзийт советски хоржамий система принципаш, мехка дунен халкъашта юкъерен чурен хьал, тIайийца социалистически декхараш кхоачашделга мишта лел дувц. Городашкарчеи юрташкарчеи клубашка дIахьокхаш да партех, Даьхенах, советски вахара хьисапах дола киноош, спектаклаши, художественни самодеятельноста концерташи увттаду.

Цу хьакъехьа дика масал гойт къахьегамхой Ленински райсовете хоржамаш дара № 39 йолча агитпункто. Укхаза хIанзе а харжархошца беседаш яьй «СССР-е хоржамаш», «СССР халкъий доттагIали вошали», «Социалистически общество дегIаяр» яхача темаех, агитпункте консультацеш тел лораша, юристаша. Цига массаза а долаш да керда журналаши газеташи.

Заводской районе вIашагIъеллай 28 хоржамий участок. ЧIогIбаьб агитпунктай заведующеш, агитпункташ яхкара дIаденнад дикагIдола цIеноош. В. И. Ленина цIерагIча культура ЦIагIа йолча агитпункте оттаьй харжархошта юкъе кхетама-политически болх бара план, вIаштIехьдаьккхад хаттараштa жопаш телилга.

Нохч-ГIалгIай книжкай издательствос арахийцад хоржамашта хетадаь книжкаш: «Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика конституци», «Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой депутатий районни, городской, поселкови, аульни, станични, юртий Советашка хоржамаш дара Положени». Уж арахийцад эрсий, нохчий, гIалгIай меттала.

Хоржамашта кийчо еш шерра пайда эц наха юкъе кхетама-политически болх бара ерригача средстваех, харжархошта хьалхашка къамаьлаш дара юкъерзаб партийни, советски болхлой, Iилмахой, юристаш, предприятейи организацейи кулгалхой, производстве хьалха латтараши новатораши.

Бакъда хIанз а моттигаш я хоржамашта кийчо ела бокъонца дIа ца доладеш. Назрановски, Малгобекски, Сунженски районий цхьайолча производственни коллективашка харжархошцара кхетама-политически болх хIанз а шерра дIаболабанза ба. Моттигаш я агитатораш формана хьахоржаш, цхьайолча юрташка хьаелланза я агитпункташ.

Партийни организацеша къаьстта терко е еза юстара ядача нах багIача моттигашка, кхашкарча станашка, хьайбай фермашка, йоккха йоацача коллективашка, хIаьта иштта хIара харжархочунца къаьст-къаьста кхетама болх бара. Агитпункташ Iалашъяь хила еза эшача литератураца, гойтара агитацеца, бувзама средствашца.

Хоржамий кампани дIахьош берригa агитационни болх тIаберзабаь хила беза КПСС арахьарен чурен политика, КПСС ЦК XXV съезда яьча Отчетни доклада тIа, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумен СССР профсоюзий XVI съездеи даьча къамаьлашка новкъоста Л. И. Брежнева оттадаь декхараш дIадовзийтара. Советски паччахьалкхен низ дIахо а чIогIбара, вай халкъа материальнии культурнии вахара боарам айбара тIаберзабаь Советски Союза Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитето цахаддаш беш бола болх хIара харжархочоа дIабовзийтар шоай керттерча декхарех цаI лархIа деза идеологически болхлоша.

ХIанз дIайолаенна хоржамашта хьалхарча кампане эггара бехктокхамегIа йола ха — къахьегамхоша моттигерча Советашка депутаталла кандидаташ увттабу дикагIбола болхлой,, колхозхой, партийни, советски органий кулгалхой, цIераш йоах коллективашка сийдеш, балха тIа дика хьокхамаш долаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш барий.

ЛоархIам болаш да хоржамаш хилалехьа чакхдоаха гIулакхаш творчески хьисап долаш, производства балха тIа беркат довлаш хулийтилга. Партийни, советски, комсомольски организацеша йоакхо е еза харжархошта хьалхашка агитационни балха говзал, опыт йолча пропагандисташа, агитатораша даь ца iеш, оттадаьча хаттарашта нийса жоп дала ховргдолча предприятей, колхозийи, совхозийи, учреждений кулгалхоша къамаьлаш дIадара, гучадаьнна кхоачамбоацараш ший ханнахьа дIадахара. Агитатора, политинформатора, лектора, докладчика дешо къаьгган кIоаргеи дIахьокха еза ленински идеяй сийлен низи, вай парте XXV съезда исторически решенеш, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача, иттлагIча пятилетка шоллагIча шера планаши тIайийца социалистически декхараши кхоачаш а тIеххоачаш а дара республика къахьегамхой оарцагIбоахаш хила деза цар дош.

Хоржамашта хьалхарча кампане гIо де деза къахьегамхой хIама хьакхоллара хьинар, кхетамеи культурносердалонеи балха боарам айбара, бахача наха юкъера доттагIали вошали дIахо а чIоагIдара.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

Дукха хIама ца эшаш 58 эзар жа да Шелковской района «Червленский» яхача колхоза доалахьа. Уж укх деношка ларга доладергда.

Из кампани ший ханнахьа чакхъяккхара де дезарех дувцаш жа Iуй а хIаьта жа лоргаш хургбарий а собрани хилар колхозе. Деррига жа 25 дийнахьа лерга даха лаьрхIар.

Жа лоргаш хургболча наха юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра, балхацара моральнии материальнии безам совбаккхара лаьрхIа мероприятеш оттайир. Дийцар наьха балха хьалаш, салоIам вIаштIехьбаккхара дешаш а.

Цу хьакъехьа хIанзле дукха даьд. Иштта, жа лоргаш болх бергболча наха лаьрхIа общежити кийчъяьй, юкхе столови а йолаш. ШIеча уголоке телевизор оттаяьй. КIира шозза кино хьокхаргда, из доладалалехьа политинформаци а еш. ХIара болхло хиланза даргдоачa спецбарзкъашца Iалашвергва.

Яхьа итог еш, хIаьта наха мел дика болх бу хьожаш лаьрхIа вIашагIъелла халкъа тIахьожама группа хургья.

Собрани хилалехьа жа Iуша шоай Iулаш ларгара мишта кийчдаьд хьожаш хилар колхоза керттерча специалистехи дикагIболча жа Iухи вIашагIъелла хинна комисси. Цо белгалдаьккхар ларгара шоай Iулаш къаьстта дика боккхагIболча жа Iуша Уразбаев Iисаси Ямалов Султавеи кийчдаьлга.

Х. МАГОМЕТОВ.

Нийсле хьалхалаттарашца!

1977 шера хьалхарча биъ бетта эггара тIех хьокхамаш долаш болх баь (юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара килограммаш шура яьккха) доиркаш.

Астамирова М. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1530
Моисеева А. С. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1463
Албакова Т. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1457
Умхаджаева М. — Урус-Мартановски района «Горец» яха совхоз 1420
Магомадова С. — Шелковски района Ленина цIерагIа колхоз 1325
Парашина А. Д. — Гудермесски района «Джалка» яха совхоз 1300
Чагаева С. — Гикаловски ОПХ 1287
Мурадова Т. — Гудермесски района «Восточный» совхоз 1275
Хатаева А. — Гудермесски района «Восточный» совхоз 1272
Шавова З. И.—Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз 1253
Музаева Я. — Грозненски района «Атагинский» совхоз 1250
Висикаева А. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1234
Накаева Х. — Урус-Мартановски района «Горец» яха совхоз 1226
Килоева Я. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1219
Закриева Л. — Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз 1210
Абакарова П. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1207
Гайрбекова А. — Наурски района «Красное знамя» яха колхоз 1195
Хаджимагомедова П. — Наурски района «Россия» яха колхоз 1194
Джамбетова З. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1194
Танзаева А. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1192
Сулейманова Х.—Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1182
Хайдарбекова Н. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1180
Нурчиева Х. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1177
Аджигайтканова З. — Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз 1172
Бадуева М. — Урус-Мартановски района «Горец» яха совхоз 1169
Магомедхаджиева Х. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1163
Зайтаева Т. — Гикаловски ОПХ 1163
Темирбулатова П. — Урус-Мартановски района «Горец» яха совхоз 1160
Картоева А. Д. — Малгобекски района «Советский» совхоз 1158
Дабаданова П. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1152
Байсарова Б. — Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоз 1142
Кальченко Е.—Шелковски района «Красный пахарь» яха совхоз 1140
Пронина А. И.—Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1132
Лабазанова Х. — Наурски района «Россия» яха колхоз 1126
Алхазурова А. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1122
Сигаури З. — Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоз 1113
Курбанова А. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1109
Турпуханова Я. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1107
Хамзатова М.—Сунженски района «Путь ку коммунизму» яха колхоз 1102
Кулешова М. Ф. — Шелковски района Ленина цIерагIа колхоз 1093
Заурбекова А. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1086
Шундалова П.—Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1084
Мытиева А.—Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз 1084
Елисеева М. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1072
Юсупова М. — Надтеречни района «Новогорский» совхоз 1071
Кальченко А.—Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз 1061
Курмахадова К. — Наурски района «Россия» яха колхоз 1041
Устарханова Л. — Наурски района «Терский» совхоз 1032
Эзирханова З. — Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1030
Яхъяева Т. — Шелковски района Ленина цIерагIа колхоз 1029
Дугаева З. — Шелковски района «Червленский» колхоз 1029
Умханова Е. — Наурски района «Россия» яха колхоз 1026
Сулейманова К.—Наурски района «Красное Знамя» яха колхоз 1023
Костоева Т. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1023
Шадиева О. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1020
Оздоева М. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1015
Ичиева Б. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1015
Котиева М. — Наурски района Ленина цIерагIа колхоз 1009
Шахбулатова Р. — Грозненски района «Грозненский молочный» совхоз 1008
Есаулова А. — Наурски района Ленина цIерагIа колхоз 1007
Ичиева С. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1002
Хазбулатова А. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз 1002
Исраилова К. С. — Шалински района «Южный» совхоз 1002

ДЕПУТАТАЛЛА КАНДИДАТАШ ОТТАБАР

Хоржамий кампани кердача этапе яьннай — 10 мае вай мехка дIадоладеннад моттигерча Советашка депутаталла кандидаташ оттабар.

Из кампани дIахьош я Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара кийчо еш.

Харжархоша берригаш а раьза а болаш къоабал а ю, хIаьта чIоагIа хьал а лоац КПСС XXV съезда решенеш, парте Центральни Комитето, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача цун Политбюрос чакхдоаха беркате гIулакхаш.

МОСКВА. Хоржамий кампане доккха дакъа лацарца белгалбаьннаб москвичаш. Столица къахьегамхоша Даьхенна рапорташ тел иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча доахача толамех лаьца.

Iалаьмате дукха нах гулбенна хилар Москва-Сортировочная депо болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха собрани. Цига хинниараша массане а раьза хинна Моссовета депутаталла кандидат хила оттавир КПСС ЦК Политбюро член, КПСС МГК хьалхара секретарь В. В. Гришини электровоза машинист, коммунистически къахьегама ударник М. А. Тимакови.

Цу дийнахьа из тайпа собрани хилар Моссовета депутаталла кандидат хила «ЗИЛ» производственни объединене генеральни директор П. Д. Бородини завода толашагIа йола болхло стерженщица Ю. Т. Барулинаи оттабаьча «ЗИЛе».

«Серп и Молот» яхача завода къахьегамхоша Моссовета депутаталла кандидат хилара цIи яьккхар болат лоаладеш волча В. И. Коптева, «Динамо» заводо — Социалистически Къахьегама Турпал йолча болхлочун А. И. Петровичевай П. П. Щербакова цIерагIча даьреш деча комбинато — ткачихай М. Д. Полищука.

(ТАСС корр.).

• • •

ГРОЗНЫЙ: Самардийнахьа хоржамий хьалхара собрани хилар «Нефтехимзапчасть» завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха. Заводской районни Совете депутаталла кандидаташ хилара оттабир производстве хьалхе лелаераш токарь Глущенко Александр Николаевич, контролер Козлова Светлана Максимовна.

Грозненски химико-технологически техникуме хоржамий хьалхарча собране дакъалаьцараша массане а раьза хинна городской Совете депутаталла кандидат хила оттайир тIехдика дешаш а, юкъарча балхах доккха дакъа лоацаш а йола техникума дешархо Сальникова Галина Викторовна. Заводской районни Совете техникума коллективо депутаталла кандидаташ хила цIераш яьхар дешархочун Желтобрюхова Евгения Анатольевнай, райисполкома секретара Соколов Петр Петровича.

Иштта собранеш хилар города а республика а кхыча предприятешка, организацешка, учреждениешка.

КПСС Централъни Комитетеи СССР Министрий Советеи

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТОИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТОИ ТIАЙИЦАБ «ПРОМЫШЛЕННИ ПРЕДПРИЯТЕЙИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЕЧА ОРГАНИЗАЦЕЙИ ПРОИЗВОДСТВЕННИ УЧАСТКА МАСТЕРА ЛОАРХIАМ ДIАХО АЙБАРА ДЕ ДЕЗАРЕХ» БОЛА СОЦАМ

Соцам тIа белгалду, Iилма-технически прогресс сихъяра, продукце дикали производства эффективности лакхъяра КПСС XXV съездо оттадаь декхараш кхоачашдечара мастера лоархIам лакхлу, къахьегама процесс вIаштIехьйоахари болхлошта кхетам лури из хилара тарра.

ТIехьарча шерашка дикка тоаденнад мастерий кадраш хьалахар, дIанийсъяр, кийчъяр, цар юкъарча образоване, профессиональни, культурни боарам лакхбеннаб. Промышленни предприятешкара 70 процентал совгIа бола мастераш лакхера е юкъера специальни дешар дийша ба. Царех дукхагIчарна дика хов шоай болх, хьаькъалца вIаштIехьйоах производство, боккха болх бу болхлой къахьегамца коммунистически уйла йолаш хьалкхебеш, йоакхо ю цар культурно-технически боарам айбара. Мастераша хьинаре дакъа а лоацаш чакхйоах техникеи производства технологии эргайоахаш тоаяра, къахьегам вIаштIехьбаккхара, социалистически яхь дегIайоалаяра йоккха мероприятеш.

Производственни участка мастера лоархIам дIахо айбар духьа КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои министерствашии ведомствашии, объединеней, промышленни предприятейи гIишлош хьалъеча организацейи кулгалхой, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла яьй производственни участкаша планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдергдола, дикал лакха йола продукци арахецаргйола, оборудованехи балха ханахи дикагIа пайда эцаргбола, бедали материалаши, доагори кхомбеш дIаухийтаргдола, болхлой инициативеи къахьегама хьинари ма могга дегIадоагIаргдола хьалаш Iалашдара тIехьа цахаддаш болх бе.

Объединеней, промышленни предприятейи гIишлонийи кулгалхошта, партийнии, профсоюзнии, комсомольскии организацешта тIадиллад:

производствана доал дара мастераш дукхагIа юкъеоза, предприятии организации технически а экономически а дегIаяхкара текущии, перспективнии планаш царца массаза а ювца, производственни участкай хьаштаца гIулакх доагIа решенеш, уж ювцача мастераша дакъа а лоацаш тIайийе;

производственни къахьегамеи дисциплина чIоагIъеш, социалистически яхьи хьехамчий болами дегIабоалабеш, къахьегамца коммунистически уйла хургйолаш болхлой хьалкхебеш мастераша беча балха тIа ма-могга гIо де; мастерий производственни кхетам балареи балха опыт дIа-юха эцара собранеши совещанеши хан-ханнахьа е;

производственни участкаш шоашта оттаяь заданеш кхоачашъяра мел эшачунца Iалашъярах бола предприятейи организацейи функциональни отделий бехктокхам лакхбе, мастераша бе ца боагIа болх царна тIа ца бехка;

мастерий кадраш хьалохилга, дIанийсъелга, хьалкхеелга тоаде; цу гIулакхашка нах вIашагIтоха а производственни опыт йола а инженерно-технически болхлой, хIаьта иштта юкъера специальни е юкъара юкъера дешар дийша бола лакха квалификаци йола болхлой ахийта; мастерий политическии профессиональнии кийчои боарам айбе, цар балха, быта, салаIара хьалаш тоадара ма-могга новкъостал де; балха тIа дикагIча оагIорахьа шоаш хьахьекха бола мастераш кулгалдеча гIулакхашка ахийтар шерра практикана юкъедоаладе.

Объединеней, промышленни предприятей, гIишлош хьалъеча организацей кулгалхошта мастерий квалифицированни кадрай реверв хьаяра лаьрхIа бокъо еннай мастерий гIончий должносташ юкъейоалае, цу гIулакхашка керттерча даькъе къона специалисташ — лакхерен юкъера специальни дешара заведенеш яьхараш а ухийташ.

Министерстваштеи ведомстваштеи тIадиллад:

профсоюзий йоагI-йоагIача центральнии республиканскии комитетаицца цхьана производственни участкай хозрасчета дикагIйола опыт вIашагIтохилга, отрасла башхалонаш чоте а эцаш, планови заданеш толаме кхоачашъяра, кхомбара режим чIоагIъяра, участкашка производства рентабельность айяра лаьрхIа боахама расчет вIашагIйоллилга эргадоахаш тоадара рекомендацеш 1977 шера оттае а чIоагIъе а;

мастерий балха моттигаш къахьегам Iилман ларда тIа вIашагIболларо дIа ма-дехха эшача бувзама, сигнализаце, организационни техника средствашца Iалашъелга тоадара мероприятеш чакхъяха;

мастерий советий балха опыт Iомае а хьагулъе а, профсоюзий йоагI-йоагIача центральнии республикански комитетаща дага а яьнна отраслей башхалонаш чоте а эцаш оттаяь предприятешкарчеи организацешкарчеи мастерий советех йола положени чIоагIъе;

дикагIйолча объединенешка, предприятешка, гIишлош хьалъеча организацешка производственни заданеши социалистически декхараши кхоачашдеча, къахьегама дисциплина чIоагIъеча дикагIа хьокхамаш даьхача производственни участкай балха опыт Iомаяра семинараш чакхйоахилга.

СССР лакхерчеи юкъерча специальнии дешара Министерствос цунца гIулакх доагIача министерствашцеи ведомствашцеи дага а яьнна, Iалашде деза лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенешка технически специальностех специалисташ кийчбеш студенташеи дешархошеи производствана доал дареи из вIаштIехьъяккхареи Iилман методаш кIоаргагIа Iомаелга, мастера декхараш толаме кхоачашдара хиланза яргйоаца практически навыкаш караерзаелга. Юкъара юкъера дешар дийшача мастераштапрактикашта производствана тIера а ца боалаш юкъерча специальни дешара заведенешка лоацагIча ханашка Iомабара отделенеш вIашагIтохилга.

Данза даргдоацаш лаьрхIад каст-каста (3—5 шерал кIезигагIа йоацача хана цкъа) квалификаци лакхъяра институташка, цар филиалашка, хIаьта иштта министерствашкарча, ведомствашкарча, предприятешкарча, организацешкарча, лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенешкарча квалификаци лакхъяра курсашка (производствана тIера боахаш а ца бовхаш а) мастераша квалификаци лакхъяр вIаштIехьдоаккхилга.

Соцамо производственни участкай мастераштa бокъо лу профгрупоргаща дага а бувлаш производственни дикалеи дукхалеи хьокхамаш доккхагIдолча, кхычар хьокхам эца мегаргболаш болх бечеи производственни заданеш толаме кхоачашъечеи болхлошта хIара бетта мастера распоряжене дIалуча участкерча балха алапе планови фондах 3 процент йолча премиальни фонда чотах преми тела.

Производственни участкай боккхагIболча мастераштеи мастерий гIончаштеи цар бийсан болх барах цу участкай болхлошта луш дола алапи кхы тIа а тергда.

Производства эффективности продукце дикали айяр, участкера кхетама болх тоабар, ший квалификаци даим лакхъяр хьаштдолаш мастер хулга чIоагIдар духьа объединеней, промышленни предприятей, гIишлош хьалъеча организацей кулгалхошта бокъо еннай профсоюзий йоагI-йоагIача комитетаца дага а бувлаш «I-ча класса мастер», «II-ча класса мастер» яха цIераш мастерашта тела, I-ча класса мастера цун балха тIарча окладал совгIа 20—30 проценти II-ча класса мастера 10—15 проценти алапи тIатоха.

• • •

КПСС Центральни Комитети СССР Министрий Советн чIоагIа тешаш я партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, министерствай, ведомствай, объединеней, промышленни предприятей, гIишлош хьалъеча организацей кулгалхоша мастера лоархIами сийи дIахо айделга Iалашдергхиларах, производственни участкай къахьегача коллективашта доал дара хьакъехьа тIадехка декхараш кхоачашдеча мастерашта ма-могга новкъостал дергхиларахи уж хьаллоацаргхиларахи.

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои мастераш тIахьийхаб къахьегама овсарле сихагIа лакхъяра, производства эффективности арахецача продукце дикали айяра тIехьара социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржае.

АГИТПУНКТ БОЛХ БЕШ Я

Малгобекски городской Совете хоржамаш дара хьалхе дика кийчо-а яь ший болх дIаболабаьб йиълагIча хоржамий участка агитпункто Цун балха кулгалдеш ва нов. И. И. Ступаков.

Укхаза дика вIаштIехьъяьккхай гойтара агитаци. Цо тIахьех берригa харжархой партеи халкъеи йохаргйоацача блока кандидаташта тIехьа кхаж тассара.

Агитпункте справкай стол да, хоржамех дола тайп-тайпара литература, СССР Конституци, хоржамаш дара Положенеш я.

ХIанз, агитколлективо харжархой спискаш оттаяь яьхай, агитпункте хан-ханнахьа дежурство лелаю. Агитпункте наьха безам тIаозаргбола мероприятеш вIаштIехьъяхарал совгIа нах бахача кварталашка КПСС XXV съезда а профсоюзий XVI съезда а решенеех, советски демократе башхалонех, кхыча лоархIамеча дешаех къамаьлаш ду агитатораша. Царна юкъе а эггара хьинарегIа цу балха дакъа лоацарех ба агитатораш Х. У. Мациеви М. Ж. Хашиеви.

Агитпункте беча берригача балха боагIаш бола лостам телаш я Д. Д. Никитченко керте латта партийни организаци.

А. БАСИЕВ.

№ 37 ЙОЛЧА НОВОПРОМЫСЛОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕПУТАТ ХАРЖАРА ДЕНАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара Положене» 98 статьяга хьежжа город Грознерча Октябрьски района № 37 йолча Новопромысловски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совете депутат хоржилга оттадола кIирандийнахьа, 1977 шера 19 июне.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный, 1977 шу 10 май.

НОВ. ПОДНЕБЕННЫЙ И. С. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА КИНОФИКАЦЕ УПРАВЛЕНЕ НАЧАЛЬНИКА ГIУЛАКХАХ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

нов. **Поднебенный** Иван Стефанович Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета кинофикаце управлене начальника гIулакхах мукъавалийта, пенсе тIа водаш хилар бахьан долаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный, 1977 шу 10 май.

МЕХКА СТАТИСТИКАШ ДАГАБУВЛАШ БА

В. И. Ленина ше юкъарчал доаццаш кулгал а деш хьалъяьча Советски статистика бехктокхаме декхараш кхоачашдеш я. Паччахьалкхенна доал дара а халкъа боахама планировани яра а керттерчарех цхьа кечал йолча цун лоархIам вай общества дегIаярген общественни производства боарам дукхагIа хиларген хьежжа айлу.

КПСС XXV съезда решенешка хьежжа статистика эргаяьккха гоаярен мехка бахача наьха керда Ерригсоюзни перепись яра кийчо ярен дешашта хетаяь я Москве 11 мае хьайийлла совешани.

Гулбеннараша дIаьхдаь гIоараш тохаш дега кхаъ хиннa тIайийцар совещане доакъашхошка КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои дайта моаршал. Из Iодийшар СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела Н. К. Байбакова.

Доклад йир цига СССР ЦСУ начальника Л. М. Володарске.

Совещане балхаца дакъа лоацаш ба КПСС ЦК планови финансовии органий отдела заведующи Б. И. Гостев, цхьаццайолча министерствайи ведомствайи кулгалхой.

(ТАСС корр.)

ТIЕХЬАБУСАРАШ ХУРГБОАЦАШ БОЛХ БЕ

Беррига советски нах санна, Iалаьмате чIоагIа политически къахьегамеи хьинар айдена КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой.

Сийлахь-боккхача Октябра сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь заводий, фабрикий, гIишлоний коллективаша цIоай патриотически гIулакхаш сийлахьча юбилейна хетаду, «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа тIагIертта къахьегаш, къахьегама овсарле лакхъяра, производства ерригача торонех дикагIа пайда эцара тIехьа къовсам лоаттабеш я.

Заводий, фабрикай, промыслай, гIишлоний къахьегамхоша чIоагIа хьаллаьцар керттерча технико-экономически хьоккхамашта тIехьаюсаш цхьаккха а предприяти йоацаш болх бе аьнна Ростовски областа промышленноста болхлоша дIадоладаьр.

Нохч-ГIалгIай АССР производстве хьалха латтарашеи новаторашеи Нохч-ГIалгIайчен болхлошка, инженерашка, техникашка, гIулакхерча нахага, берригача къахьегамхошка кхайкарал даьд КПСС ЦК къоабалдаь дола ростовчанаша. дIадоладаь «ТIехьабусараш хургбоацаш болх бе» яха гIулакх хьаллаца аьнна, тIахьнийхаб цун ларда тIа Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара даха ма-доагIара накъадахар а, 1977 шера бIарччача пятилетка план ханал хьалха коачашъяра тIехьа кхы а шерагIа социалистически яхь йоаржае.

Дуккхача предприятей, цехий, участкай, бригадай, сменай, звеньяй коллективаша, производстве хьалха латтараша декхар тIаийцад шин шера задани 1977 шера 7 ноябре кхоачашъе аьнна. Юбилейни шера биъ бутт чакхбаьннаб. Биъ бетта яьча итогаша хьахьокх промышленни предприятей коллективаша тIагIертта къахьийгалга, дерригача дунен къахьегамхой барт - цхьоагIон денна 1-ча Майн хьамара тIаийца хинна социалистически декхараш сийленца кхоачашдаь хилар.

Производство хьалха латтараша, промышленноста, гIишлош хьалъеча болхлоша шоаш ца кхобеш, деташ айдена къахьегарах вIаштIехьдаьлар укх шера биъ бетта промышленни продукци маьхала яккхарей къахьегама овсарле лакхъярей план ханал хьалха кхоачашъе.

БIарчча хьанийцача Нохч-ГIалгIайчен промышленносто продукцена реализаци яра план 101,5 процента кхоачашъяьй, цунца цхьана республикански доал долча промышленносто — 103,8 процента. Республика Министрий Совета карайолча промышленни предприятеша продукцена реализаци яра план кхоачашъяьй 102,2 процента.

Биъ бетта планал совгIа ехкай массехк миллион сома мах бола продукци.

Дуккхача промышленни предприятей коллективаша тIатеIIа къахьегар бахьан долаш дIададахача шерарча укх ханаца нийсдича продукци дукхагIа арахийцай.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Промышленни предприятеша беча балхах хьахинна лоархIаме хIама да тIехьаюса предприятеш кIезигъялар. Нагахьа санна 1976 шера биъ бетта план кхоачаш ца еш 14 предприяти хинналле, 1977 шера 1-гIа Май тIаккхоачаш 3 мара яцар, укх шера 1-ча апреле хинначул кIезигагIа я уж.

Биъ бетта заданеш кхоачаш а тIеххкоачаш а яьй электроэнерги, мехкдаьттен гази, мехкдаьтта хими, мехкдаьтта аппаратура, электрофотографически аппараташ, радиоприемникаш, электроинструменташ, хьу яккхара, чухьнахьеи тIехьнахьеи дувха пазата барзкъаш, дулх маршаш, хьайбай даьтта, чакхъяккханза йолча шурий продукци, кандитерски, макаронни, маькха изделеш арахецара.

Укх шера биъ бетта продукци маьхала яккхара план кхоачашъяьй «Терек» яхача производственни объединенегара дIаиккхача город Грозне ерригача промышленни предприятеша.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене коллективо биъ бетта продукци маьхала яккхара план 101 процента кхоачашъяьй.

Мехкдаьттахоша биъ бетта планал совгIа 46 эзар тонн мехкдаьттеи 4 млн. куб. метр гази яьккхай, 1977 шера дола социалистически декхараш 50 эзар тонни газ 5 млн. тонни долча.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани цу объединене 2 процента тIеххкоачашъяьй, 1976 шера биъ беттаца нийсдича къахьегама овсарле лакх а еш.

Производственни мошностех, машинех, оборудованех дикагIа пайда эцара, къахьегаи производствои эргайоакаш товяра, керда техникеи дикагIйола технологии юкъейоалаяра чотах дуккхача предприятешка дикка дукхагIа арахийцай промышленни продукци.

Химически реагентий Карабулакски завода коллективо биъ бетта продукци маьхала яккхара план 3 процента тIеххкоачашъяьй, 1976 шера биъ беттаца нийсйича 17 процента тIа а кхийтай, къахьегама овсарле 15 процента лакхъеннай.

«Электроприбор» завода коллектива карагIдаьннад продукци 6 процента тIаккхетийта. Цу завода биъ бетта планал совгIа 7 электрофотографически аппарат, 248 эзар шариковни ручка ара хийцаб. Къахьегама овсарле 8 процента лакхъеннай заводе. Социалистически яхье хьалха йоагIарашна я ГI. Ахриева цIерагIа йола «Электроинструмент» завод. Продукци маьхала яккхара биъ бетта план 104 процента кхоачашъяьй, из тIаккхийттай 14 процента. Къахьегама овсарле 11 процент лакхъеннай.

Биъ бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй Ермоловски хьу чакхйоахача комбинато. Продукци маьхала яккхара биъ бетта план 6 процента тIеххкоачашъяьй, 1976 шера цу ханаца нийсдича 36 процента дукхагIа арахийцай продукци. Къахьегама овсарле 35 процента лакхъеннай.

Халкъа эша товараш арахецача предприятеех белгальяккха йоагIа шурий промышленноста объединени. Цу объединене болхлоша, ханал 7 ди хьалха кхоачашъяьй биъ бетта программа.

Продукци йохкара план 10 процента тIеххкоачашъяьй, хIаьта из 15 процента дукхагIа ара а хийцай. Биъ бетта планал совгIа 990 тонн шурий продукци, 83 тонн хьайбай даьтта, 49 тонн нахча арахийцай. Къахьегама овсарле лакхъяра биъ бетта план 8 процента тIеххкоачашъяьй, из лакхъеннай 14 процента.

Цунца цхьана 1977 шера итогаша хьахьокх дуккхача промышленни предприятейи гIишлоний организацейи балха тIа ца деш дита гIулакхаш, кхоачамбоацараш долга — во пайда ийбаьб производства резервах, машинаш, оборудовани, болхлой сеца латташ моттигаш хиннай, йолаш я тIехьаюса цехаш, производстваш.

1977 шера биъ бетта план кхоачашъяьяц 3 промышленни предприяте, цар 1,3 млн. сома продукци хьа ца луш йитай.

ТIехьаюсараш я: цементни завод, цIенош хьалду йоккха панелаш арахеца Аргунски завод, «Терек» яха объединени.

Цу предприятеша Iалашдаьдац продукци маьхала яккхара биъ бетта план кхоачашъелга. Къаьстта во болх баьб цементни цIенош хьалду йоккха панелаш арахецача аргунски заводаша.

Цхьайолча заводийн фабрикайн коллективаша продукци маьхала яккхара биъ бетта план кхоачашъяьяле а укх шера биъ бетта кIезигагIа продукци арахийцай 1976 шера биъ бетта арахийцачул.

Иштта, масала, аргунски гIишлой материалийн гIишлой индустреи комбинате — 15 процента. Шалински мехлесхозе — 12 процента, «Металлотара» заводе — 14 процента, № 4 йолча маькх еча заводе — 16 процента, Грозненски ремонтно - механически предприяте — 5 процента. Цхьайола предприятеш тIехьайисара бахьан долаш халкъа боахама биъ бетта дIа ца луш йисай 90 эзар тонн цемент, 2 млн. кирпишк, 18 эзар куб. метр хьун материалаш, 455 тракторни прицеп.

Культурно - бытови боахамей товараш арахецара план 96 процента кхоачашъяьй. дIадахача шера биъ бетта арахийцачул 0,8 процент дукхагIа арахийцад уж товараш.

Къахьегама овсарле лакхъяра план промышленносте 100,7 процента кхоачашъяьй, цунца цхьана республикански доал долча промышленносте — 101,4 процента.

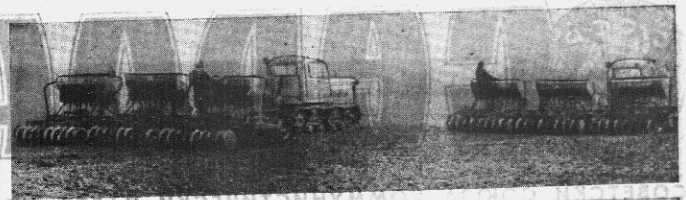
1976 шера биъ беттаца нийсдича къахьегама овсарле лакхъеннай «Красный молот», электромеханически, медицински инструментий, Аргунски аьшкбетонни хIамай, «Союзавтоматстрой» НПО опытно-экспериментальни, «Автоматспецоборудоване» опытно - экспериментальни заводашка, кондитерски фабрике. кхычахьа.

Бакъда, дуккхача предприятешка хIанз а лоха я къахьегама овсарле.

Къахьегама овсарле лакхъяра биъ бетта заданеш кхоачашъяьяц 28 предприяте, царех я: Грозненски ремонтно-механически завод, «Трансмаш» завод, «Терек» яха объединени, аьшкбетонни конструкцей Грозненски завод, цIенош хьалду йоккха панелаш арахеца Аргунски завод, Аргунски гIишлой материалийн гIишлой индустреи комбинат. рудни йоаца гIишлой материалаш хьайоаха а чакхйоаха а Карабулакски завод, Сунженски хьун комбинат, дулха комбинат, кхыйола предприятеш.

Къахьегама овсарле лакхъяра хIанз а пайда ца эцаш йола тороиаш массанахьа а йолаш я. Царех бизза пайда эцанза баргбац. Из дара кхобе беза къахьегам, балха юкъейоалае еза дикагIйола технологи, производственни процессашта механизации автоматизации е, болхлой квалификаци лакхъе еза. Из декхар кхоачашде дезараш ба инженерно-технически болхлой, предприятей общественни организацей кулгалхой.

ТIехьаюсача предприятеша республика ерригача промышленноста хьоккхамаш чIоагIа лохду.



КХЫЧАРНА НОВКЪОСТАЛ ДЕШ

«Грозненский шурий» совхозе бIаьстан юххье юв хIамаш эгара хьалха дIайийна баьлар шоллагIча отделене механизатораш. Кхы хье ца луш сихха лаьтта а кийчдаь дIаболабелар уж хьажкIаш дIае. Культивации йоаккхача дийнахьа шин норма еш къахьийгар комсомольцаша Мержоев Рамзанеи Пасталаки Александреи. Цар ца нийсбала гIерташ болх бора опыт йолча трактористаша.

Лоаццача хана хьажкIаш дIае лаьрхIар механизатораша. Болх беш 6 агрегат яр. Массарел дикагIеи сихагIеи къахьегар Гехаев Рашидеи Лечиев ШаIранеи. НормагIа 18,6 гектар йолаш, сменагIа 30 гектара тIа хьажкIаш дIаюьра цар. Царел дукха тIехьайисацар Кубаев Iаддалмажитеи Хакиев Жабраилеи агрегат а. План 800 гектар йолаш, 1000 гектара тIа силоса лаьрхIа хьажкIаш дIайийнай цар. Цу гIулакхо торо хулийтаргья отделене хьайбаш доакъарца дикагIа Iалашде.

Шоай отделене хьажкIаш дIайийна а баьнна, хIанз цхьоалагIча отделене механизатораша хьажкIаш сихагIа дIайийна яхара новкъостал деш ба уж. ХIанзле а 200 гектар совгIача лаьтта из культура дIайийнай цар.

Совхоза директора А. Е. Табацковас йоах, — хьажкIаш дIаер доацаш, кхы балхаш а да тха боахаме хIанз чакхдоахаш. Гурахьа дийнача ялаташта гербицидаш тохаш ба цхьабараш, хIаьта вожаш — люцернана хий дуллаш. Цу балхах дика лоархIабу хий дулла болхлой Кадиев Элими Мастаев Iаддал-ВахIиди. Хий дилларо лакхбергба баьций хьувкъам.

Л. РУДСКИЙ.



СУРТАШ ТIА: хьажкIаш дIаюьш ба «Грозненский шурий» совхозе; боахама дикагIа вола тракторист Р. Гехаев.

Автора сурташ.

ХЬУВКЪАМ биззагIа хургболаш

«ИттлагIа пятилетка — диъ шера» яхача девизагIа къахьегаш ба тха совхоза лаьтта леладераш. ПланагIа лийрхIар кхоачашдеш, баьцадаараши коартолаши ханнахьа дIайийна даьлар тхо. ДукхагIа йола культураш, план тIеххкоачашъеш, дIайийнай. Масала, помидораш план 185 гектар йолаш дIайийнай 205 гектара тIа. ХIаьта план кхоачашъеш 50 гектара тIа нарсаши, 80 гектар хохаши, иштта 10 гектар фуна лаьрхIа коартолаши дIайийра оаха.

Уж культураш сихагIа дIаера дика оарцагIабаьлар механизатораш. Царех ва моша горох дIаюьча доккха дакъа лаьца Исаев МагIдаь. Цо ден норма 24 гектар йолаш, 27—28 гектар дIаюьра из. Иштта овсаре къахьийгар баьцадаараш дIадувча Дзейтов Даудеи, Коврнукаев Iаббасеи, кхычари.

Сомий, комарий бешамашка агротехнически бокъонегIа зене йолча кIамашта духьала дохьаш техад, хIаьта гаьнашта, кIотаргашта гонахьара лаьтта аьхад, цамцадаьккхад. Хургболча хьувкъама йоакхо еш бешамашка тIоадал тоъал хургйолаш хий диллад.

«Орджоникидзевский» совхозаца социалистически яхье а даьнна къовсам лоаттабу оаха. Балха гIулакхашка хьажача гучадоал тхо царел тIехь ца дусаш хьадоагIилга. Кхы дикагIа болх бе безам болаш, массане а цаI санна раьза хинна, хьаллаьцар кубански кхаш леладераша дIаболабаь болам. Царна нийсса къахьега дага да тхо, эшашагIа доацаш толамаш а доахаш. Цудухьа тIаийцад оаха доккхий социалистически декхараш. ХIара гектара тIара кIа план 28 центнер йолаш — 30 центнер, баьцадаараш 113 центнер йолаш — 237 центнер, моша горошек 40 центнер йолаш — 42 центнер, соми комараши 96 центнер йолаш 120 центнер чуэца дага да тха.

Баьцадаараши, соми, комараши пачхьалкхенга йохкара тIаийца социалистически декхараш а эIамига дац. Баьцадаараш планагIа 4750 тонн йолаш — 6900 тонн, моша горошек 1150 тонн йолаш — 1200 тонн, сом 4800 тонн болаш 5700 тонн пачхьалкхенга бохка лаьрхIад.

ХIанз тха керттера гIулакх да, чуэца хьувкъам биззагIа а хулийташ, культураш кхееш дIабода мах кIезигбар. Оаха дIадоладаь из лоархIаме гIулакх тхона хеттача бесса вIаштIехьадаьлча, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача юбилея сийна дика совгIат а кийчдеш, планал совгIа 40 эзар сом пайда бергба оаха боахама.

Ш. ДЗЕЙТОВ,
Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза агроном.

ЛЕНИНА ХЬИСАПЕ ДОЛА КОММУНИСТА СУРТ-СИБАТ

Ленински парти вIашагIйоллаш хиннача цу гаьнна хьалхарча шерашка коммунистагара дIадехача керттерча декхарех даI хиннад из ше партийни организаце балхацеи парте дерригача гIулакхашцеи дакъалоацаш хилар. Парте члена цIи лелае бокъо яр ва. хьалха даьхал В. И. Ленина, «шийн парте дешаш, цун кхелаш чIоагIа терко еш Iомаер, уйла еш а уж ше къестаеш а вар» (ППС. 23 т. 77 оагI).

Из дIадехар хана йIоахала тохкамах чакхдаьнна а КПСС Устава тIа чIоагIдаь а да. Парте член хилара тоъам бац алхха Программеи Устави хьаллацар, членски взносаш дIателар. Коммуниста декхар да керда общество вIашагIйоллача дакъалацар, юххьанцарча цхьан парторганизаце болх беш хилар.

Идейни а моральни а чIоагIал лакха хилар, доагIар вIашин чIоагIа хьадехаш хилар, парте тIадиллачох бехктокхам хетар — уж башха-дика гIулакхаш шоайх доахкаш хиннаб сийлахьча ленински когортана чубоагIаш хинна революционераш, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК соцам тIа: «Цар пролетарски гIулакха мутIахьа хилар. организационни барт, сий, наха еш йола влияни вай парте низа лард хиннай массаза а» яхача дIайхача дешашца белгалбаьхараш.

Дуккхача хана денз хьадоагIаш да коммунисташ балха эггара халача моттигашка къахьегаш хилар. Граждански тIема халача деношка эскаре гIулакх де болхача коммунисташта хьехам луш В. И. Ленина яьхад: «Пролетариата а ахархой а дикагIа бола викалаш ба вай тIем тIа бохийтараш, цига цар шоашта дIатIаэц - эггара халагIа, бехктокхамегIа, дезагIа дола декхараш»... (ППС. 39 т. 246 оагI).

Коммунисташ хьалха лаьттаб социалистически индустре хьалхара гиганташ — Магнитогорски металлургически комбинат, Днепрогэс, Харьковски, Волгоградски тракторни заводаш, керда машиннаькъаш, городаш хьалъерашта юкъе.

Юрта боахама коллективизаци яреи из тIехьа дусаш хинна дакъа индустриальни наькъа тIа даккхареи декхараш кхоачаш де дийзача эзараш коммунисташ бахар юрташка. Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом хьайнача хьалхарча ялх бетта фашисташца летача Советски Эскаре бахар миллионал совгIа партийцаш.

Тахан КПСС мугIаре ва 16 миллионал дукхагIа саг. Дувцилга доацаш халкъа йоккха авангард я из. Наьха дукхалца хинна Iац из низ, Ленина дIадехаш хиннача тайпара йохаргйоацача цхьоагIонца, бартаца, кхычарна хьоккхам луш ленински васкет кхоачашдара хIара коммуниста практически къахьегар, «къахьегама дисциплина, хьинар, массарел хьалха хилар» да керттерадар. (В. И. Ленин, ППС, 39 т. 307 оагI).

МоллагIа дакъа вай хьалоаце, гIулакхаш творчески чакхдоахаш, хьоккхам луш хул коммунисташ.

Укхаза ца аьлча далац парте XXV съезда делегаташта юкъе 797 Социалистически Къахьегама Турпал, балха тIа а Iилмеи культуреи дегIадоаладеча а даьхача толамех луш долча Ленински а Пачхьалкхен а совгIатий лауреат вола 244 саг хилар.

Кердадар юкъе кхувлар, технически прогресса тIехьа къовсам лоаттабераштa хьалха латтар — коммунистагара Ленина дIадийхарех цаI. «Яхь мишта вIаштIехьъяккха еза?» яхача статья тIа Владимир Ильича яздаьд, социализм хьалъяь яьлча эггара хьалха сага «торо хул шийна болх бе. цул совгIа из болх бу кердача техникана а культурана а карагIдаьннарий ларда тIа». (ППС 35 т. 196 оагI).

ГIулакх дика довзар, хьоккхаме къахьегар — лоархIаме декхар. Бакъда. КПСС члена из кIезига да. Коммуниста декхар, Ленина кхетадаьча беса. политически деятель хилар, мехка юкъарча вахара юкъе. пачхьалкхенна доалдеча хьинаре дакъа лацар. Иштта дIаяздаь да из парте Устава тIа а.

Коммунист Ю Сидоров — Ленинградерча «Электросила» яхача завода токарий бригадир. Мехка дикагIа болча болхлоех цаI ва из. Цунца цхьана из ва харжархоша шийна тIаккхуьа атта доаца гIулакхаш кхоачашдара хьинаре къахьега СССР Лакхехьарча Совета депутат. Цунна тешал ду Советски Iаьдала лакхехьарча органе из шоаза вIаштта харжаро а.

Юкъарча балхах доккха дакъа лоай КПСС членаша кIалай Московски Фрунзе цIерагIча фабрика ткачиха йолча М. Иванниковас. Краснодарски каря. «Кубань» яхача колхоза бригадира М. Клепикова, кхы дуккхачар. Берригаш а дIалаьрхIача тIеххьарча (нийсагIча) гуллама СССР Лакхехьарча Советe хержав 1096 парте членаи парте членалла кандидати, союзни республикай Лакхехьарча Советашка — 4119, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка — 967906 коммунист. ЧIоагIа хьинар айдаь балхаш ду парте членаша профсоюзни, комсомольски, къахьегамхой кхыча юкъарча организацешка а «Политически деятель» яхача деша маIана юкъе кхихьад В. И. Ленина коммунизма идеяш наха йовзийта гIертари йовзийтари, парте политиках нах кхетабар. КПСС-ан нахан юкъера бувзам чIоагIбар. Къаьста кагирхой терко е яхаш хьехам баьб цо. «Коммунист хилар из да, — яьхад цо, — кхувш йоагIа еррига тIехье вIаштIехьъяккхари вIашагIтохари дисциплина йолаш а хилара царна оамалца хьоккхам балар». (ППС, 41 т. 314 оагI).

Коммунисташкара Ленина дIадийхарашта юкъе лархIа дезаш кхы а да: парте идейнии организационнии барт чIоагIбар, буржуазни идеологена духьал лира къовсам лоаттабар, критикеи самокритикеи дегIайоалаяр, балха тIа хула кхоачамбоацараш майрра гучадахари уж дIададахара оарцагIа валари.

Къахьегамхой ираз бахьан долаш ше ца кховеш къахьегар, халкъа тешаме воI хилар иштта да Ленина хьисапе дола коммуниста сурт-сибат. Иштта хургболаш хьалкхебу КПСС шийн членаш. «Коммунисташкахьа беш цхьаккха а озабезам бац,— белгалдоах КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, — цхьаннел совгIа, царгара юкъарча гIулакха кхычарел дукхагIа дIадалар, цуй духьа кхычарел гIех къовсам лоаттабари къахьегари мара. Коммунистий кхычарел тIех бокъо яц, цхьаннел совгIа — массаза а хьалха латтар, халагIча моттиге оттар мара». (Л. И. Брежнев, Ленина курсаца. 2 т. 137 оагI).

Николай ЛЯПОРОВ.
(АПН).

30 ШЕРА—ЦХЬАН МЕТТЕ



Дербеденева Клава деша ягIар кооперативни техникума бухгалтерски отделене. Из дар 1947 шера. Цу шера дийша а яьнна диплом хьаийцача из балха яхар Респотребсоюза универсально - торгови базе. Цунна тIабиллар коллективни учета бухгалтера болх. Балха практика ца хиларах юххьанца хала дар цунна, цкъаза гIалаташ дувлаш моттигаш нийслора. Бакъда, балха опыт лакха йолча счетни болхлой новкъостала дукха ха ялале балхага яьлар из, бухгалтерски учета гIулакх карадерзадир.

— Балха араяьннача хана цхьа тувлаенна саг санна яр со. ЛоархIаергъйий-теш со балхах, яхаш шек ювлар. Цхьабакъда, балха тIа нийслу цхьаккха а хIама ца зувш ца дитаро меттайоалайир Клава, бухгалтера говзал карайийрзар.

ДIаухар денош, кIираш, беттaш, шераш... Къона бухгалтер зувра боккхагIа болча новкъосташа, кулгалхоша. Шийн балхах дика кхийттилга гучадаьлча балха тIа лакхйир из. Цунак йир керттерча бухгалтера заместитель. ХIанз из я база керттера бухгалтер.

Керттерча бухгалтера базера лоархIам боккха хилар кхетаде хала дац шера йола план 100 миллион сом хиларга хьежача. Уйла яйт цу цифро: мел нийса лелае еза цу потребительски коопераце предприятера чоалхане учет.

Керттерча бухгалтера декхараш малагIаш да дувца дезац мотт сона. Базе лелаеш йола учет цхьан хIаман гал ца йоалаш хилар белгалдаккха мегаргда.

Клавдия Дмитриевна шийн декхар учет нийса лелаялийтара тIахьожам барца чакхдоалийташ яц, 30 шу хьалха ше йоагIаш санна, балха баьхкача къона счетни болхлошта новкъостал ду цо.

Грозненски кооперативни техникуме деша багIараш шоаш болча практике баьхкача уж безаме тIаэц Клавдия Дмитриевнас, балха говзал Iомаяра гIо ду.

Къона болхлой наставник я из. Дукха ба къона болхлой цун коллективе. Царех ба Мамонтова Нина, Хачатурова Римма, Данилович Валентина, Гуменюк Нина. Из я уж балхага баьхар. Дукха ха йоаццаш техникум яьккхача Джабраилова Кульсума, Журавлева Галяйна шефство лелаю цо. Говзача бухгалтера цхьаккха хIама хьодац керда професси царна езаялийтара.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТIА: К. Д. Дербеденева.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

ДЕРРИГА А—БЕРИЙ ВАХАРА

Кхелета бер «хала да» оал цкъаза. Из нийса да Бер харцахьа ца доалаш хьалкхувш хилча дика дар-кх. Кхыча тайпра а нийслу из. 12 шу даьлча харцахьа доалаш, тIаккха хIама хьаде ца ловш, хIаьта ворхIлагIча классе шийна хетар де гIерташ, дас-нанас яхар, шийн кортамукъаленна уж духьал болаш санна харцахьа кхетадеш хул цхьадола бераш.

Иштта бер харцдаьнна моттиг нийсъелча, лаьрххIа цу гIулакха Советски Iаьдало вIашагIъеххача органашка хоам бу цхьаболча даьш-нанош. ХIаьта тIехьа ца а тетташ сихагIа цар из дича дикагIа а хургда.

Шоай бераш хьалкхедара бехктокхаме ба дай-наной. Масала, коммунизм хьалъечун моральни кодексо яхача тайпара шоай бераш хьалкхеде, физически могаш, дийша, общества пайдане хургболаш цар йоаккхо е декхарийла ба дай-наной аьнна дIаяздаь да саг йоблаярахи дезалахи долча законодательства лардий 18 статья тIа.

«Нагахьа санна оаш бер хьакхелладале, — из тIехьа тIадоагIача дуккхача шерашкара шоай еррига уйлаш, дерригa дагалаттараш, еррига мукъале цунна дIаеннай оаш. Бераш хьалкхеделга, къаьстта кхелетача хана а долаш, лоархIамеи бехктокхамеи гIулакх да. Укхаза аттача къахьегамца кIалхара вала гIорта мегаргвац», — яздаьд А. С. Макаренкос.

Къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташка я кхийна баланза бераш та йола комиссеш. Уж я хIара городе а районе а. Цар тIахьожам лоаттабу берашта хьехача школашта, уж кхедеча даьшта-ноаношта, кхелетараша болх беча предприятешта. Кхелаташ боагIараш балха дIахьожабелга, уж цига дIа ца эцийтилга, харцахьваьннар човхавелга, бебашха доацаш лелар юхатохилга, хулиган колоне вохийтилга цар кара да. Иштта, нагахьа санна тоха безе дай-ноаной юхатоха, предприятешка кхелетарашта гIулакх делга мишта латт тахка бокъо я цу комиссей. Кхелетарий бокъонаш нийса лелаяйтарах лорараи вIашагIтехай уж.

ХIара бетта цкъазза Октябрьски райисполкома заседаней зале вIашагIкхет цу тайпара комисси. Къона хьинар долаш, бераш дезаш, шийн гIулакх ховш кхалсаг я комиссе секретарь Извина Нина Ивановна. «Фу дергда, малув бехке. хIанад из иштта?» яха дешаш лувцаш заседани ю цо.

Укхаза къаьст-къаьста лувц кхелетачуи, дай-ноаной дешаш. Цудухьа дика кхоачашду кхувш боагIарий га доаккхаш дола закон.

Заявленешка хьожаш ба. Дерригие лоархIам беш, кхелетачоа бакъахьеи харцахьеи дар фуд ха декхарийла ба комиссе членаш.

Дан йоIи латта комисена хьалхашка. 2 бутт баьлча 18 чу доал Людмилай. 2 шу хьалха еннай нана. Болх беш яц, цIагIа бийсаш яхац, кхал-маIа нах цIагIа чу а кхувлаш, корта бохабу малараш мел, аьнна кхийна баланза барий комиссега йоIа хьакъехьа заявлени язъяьй дас.

Са йоакхо яц цо, цудухьа цIагIара дIа а яха лоалахошка ях со, яхаш да бехке ву йоIа. 8 класс чакх а яьккха химико-технолоически техникуме деша яхар Люда. Во дешар, хIанз цигара дIа а яьнна сайрийнарча школе деша ягIа.

— Болх хIана бац Iа?

— ХIанз а 18 шу ца лаьннадаь болх ца бе бокъо я са.

Цу тайпара бокъо яц, вайцига массава болх бе декхарийла ва. Из духхьал наха пайдане хила безам боацилга мара дац. ХIаьта Людас-м хьалха машинисткалла болх а ма баьбий.

— Iа иштта хьал хIана кхеяьй йоI, духьал лувш, гIожа ма йий из?

— Фу дергда аз, дIааьннар кхетаде безам бац цун, со шийн да лархIац цо. — Шугара новкъостал деха венав со.

Фуд из. Даьшта-ноаношта саг хьалкхеве ца ховлга е безам боацилга? Боккъалдар аьлча шийн берах фуннах хилча а бе-башха ца хетилга да из.

Люда балха дIа а хьожаеш къахьега декхарийла йир комиссе. ХIаьта да — из кхийна яллалца цунна новкъостал де.

Дан йоIи арадаьнначул тIехьагIа цхьан юкъа сатем эттар зале. Мишта нийсденнад из, цхьан дулха-цIех волча шин сагах, боккъалдар аьлча, моастагIий хинна дIаоттар. Малав цу гIулакха бехке? Дас корта бохабу малараш мелилга дий-те из?

Балха дIахьожаве, таIазар, новкъостал де йиш я комиссе, бакъда, саг хьалкхевара данза дисараш юхаметтаоттадеи дай-ноаной гIалаташ тоадеи ха деза.

Цулухьа эттар зале сатем. ХIаьта шоашта карагIдаьначоах кхоачам хиланзар комиссе членашта.

Комиссе массеххаза дийцад куц-сибат долаши унахцIенеи йолча Любовь Н. яхача къонача кхалсага харцахьарча вахара наькъаца дувзаденна дош. Шоферала болх беш я из. ЙоккхагIйолча йиIига 8 шу а долаш 3 бер да цо хьалкхедеш. Каст-каста молаш корта бохабу малараш, маIа нах, къовсамаш, бувцаш бIеха мотт хул цIагIа.

Массехказа милицерга берий цIагIа дIадига хиннад бIарг лакха саг воаца бераш. ШагIа царна эшар дац, уж хьалкхедара цхьаккха деш яц нана. Дан хIама дIададарахи барзкъа тIадувхарахи чакхдоалаш мичад бер хьалкхедара гIулакх. ХIаьта из деша а яц цу берий нана.

Ала безам багIац наьна во гIулакхаш хьа а нийца бераш дIагIоргда аьнна. Ма-хулий воча дезала юкъера дика гIулакхаш доахка бераш хьалкхувш а. Цхьабакъда, шийла доккхагIдолча берагара, кхийначунгара е новкъостагара масал хьайийце мара во хIама карагI-м далац кхелата воагIачоа.

Надежда Константиновна Крупскаяс яьхад: «Бер массаза а цхьаннена,—шийла воккхагIволча вешийна, дукхагIа низ болаш, хьаькъал долаш волча новкъоста е нанна, кхычарна тара хила гIертаргда».

Комиссена шийн вахара оамалаш хувцаргья аьнна массеххаза дош деннад Н. Любас. Бакъдар аьлча, кхоачашхулаш дац цун дош. ХIаьта тIеххьара хиннача заседане хьа ца йоагIаш а Iийра из. Гражданка Н. даь-наьна бокъонех яккхар халкъа судагара дехаш бола соцам бир комиссе.

1975 шера денз милицерча берий цIагIа учете латт М. Рамазан. ГIожа, во оамалаш йолаш, духьала лувш ва из. Дас-нанас, милицерча берий цIен болхлоша, школа педагогически коллективо цунца баьча кхетама балхо тоаваьвац из. КIаьнка къоалаш ду. цIагIа бийсаш яхац, деша ахац.

Комиссе беррига членаш раьза а болаш дIахо кхетавара лаьрххIа йолча училище вахийта оттавир Рамазан. Цу гIулакха шоаш раьза хилара тIехьа заявлени язйир дас-нанас а. Из кхетавара низ дIаккхачац шоай хIана, аьлча шоаш яхар цо ца дар бахьан долаш, яхаш белгалдоахар цар цу заявлене тIа.

Цхьабакъда, кхелетар лаьрххIача учреждене дIавахийтарах цунна эшар лоаттадара бехказа далац да-нана. Цу гIулакха пачхьалкхенна хоадам болла мах тела беза цар.

Бе-бе гIулакхаш дувц комиссе заседанешка. Боккъалдар аьлча, цар юкъамоттиг цхьа маIан долаш я — дезале лерттIа кхетама болх ца баьлга. Мичахьа дале а цхьаннахьа цхьа хIама дицдалийтад е уйла тIа ца йохийташ дисад да-нана. ХIаьта даьх е наьнах доалла цхьа гIалат бахьан долаш из нийсденнадий а мичахов.

Тахан шоай бера дас-нанас, школа, общественносто еча йоакхонга хьежжа хургья кхоана вай когаметта хьоттаргйола тIехье. Из дицдалийта йиш яц.

Т. ТРЕГУБОВА,
Грозный станцерча машиннаькъа милице отдела берий цIен йоккхагIйола инспектор.

Советий Iаьдал бахьан долаш къовсаме лаьттараш

ХАЛКЪА ИРАЗА ДIАДЕННА ВАХАР



Социалистически Даьхе Октябра кховзткъа шу дизарга кхоачаш советски адамаша юха а юха а дагалувц шоай низ а, хьинар а халкъа ираз бахьан долаш дIаденна бола турпалаш. Хала да шоашкара хьокхам луш къахьегама адамаш шоай ираз бахьан долаш лоаттабеча къовсама гIовттадаь ца Iеш, царна хьалха лаьтта болча революционерашта карагIдаьнначун боагтIаш бола мах къоастабе.

Россе хиннача Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцеи, цунна тIеххьа хиннача граждански тIемои гуча а баьхар, хьал а кхебир шоай цIераш советски халкъо лоаттабаьча къовсама историена юкъе цIаккха йовргйоацаш йиса бола революционераш - турпалаш. Иштта турпалех цаI вар гIалгIай халкъа вокал Ахриев СаIида ГIапур. Цун лоацачаа вахаро къаьгга хьахьокх халкъа а парте а гIулакхa из ше цакховеш хинна хилар.

1890-ча шера ваь хиннача Ахриев ГIапура вахар техкача вайна къаьта хьагу къахьегама адамий ираз бахьан къовсам лоаттабеш цо хьабена никъ. Из эIамига волаш цунна хьехам телаш хул Петербургски университет яьккха вола цун даь-воша Ахриев Темаркъий СаIадал. СаIадал шийниз ма-кхоачча лоаманхошка дешийта гIерташ хиннав. Цо новкъостал даьд шийн вешийн воIага ГIапурага дешийтара. ХьалхагIа дIалу цо из Владикавказерча шоллагIча реальни училище деша, из йистеяьккхачул тIехьа деша вохийт Московски коммерчески институте (хIанз Г. В. Плеханова цIерагIа йола халкъа боахама институт).

Революционни гIоттама керттерча центрех цаI хиннача Москве дешаш даьхача шерашка Ахриева революционни кхетам дика хувцабелар. Революционни къовсама наькъаш дайзар цунна, революционни студенчески отрядашка дакъа лацар дIахо йодача хана дикка накъадаьлар.

Доккха маIан долаш хилар Кавказерча революционни болама кулгалхоех цаI хинна Сергей Миронович Киров пунна вовзар, цо боарам бсащаш доккха новкъостал дир революционер хиларах тарра Ахриев ГIапур кхы а чIоагIагIа дегIавара. ГIапура из вайзар 1916-ча шера Московски институт а яьккха Владикавказе юхавеначул тIехьагIа.

ГIалгIайче а Къилбаседа Кавказе а революционни къовсам лаьттача шерашка Ахриев ГIапура байза а байзар, доттагIал чIоагI а делар Н. Буачидзе, Я. Бутырин, Ф. Махарадзе, А. Шерипов, Н. Гикало, кхы дукха бараш санна болча революционерашца. Шийн тIеххьарча деношка кхаччалца царца цхьана болх беш а, доттагIал леладеш а хилар Ахриев.

Ахриев ГIапура революционни болх а чIоагIагIа сихбелар Ленина вайта вола Россен Къулбехьен Чрезвычайни комиссар Серго Орджоникидзе Къилбаседа Кавказе кхаьчачул тIехьагIа. Орджоникидзе кхетадир Ахриев революционера нигат долаш а, революце гIулакхa шийн вахар дIадала кийча волаш а саг хилар. Къонача революционера уйла а нигат а кхета а деш Орджоникидзе эггара бехктокхамерча участкашка ухийтар Ахриев — кIайказакашта духьалара къовсам вIашагIтохара, Деникина эскара духьал лоаманхой гIовттабара.

Тахан Ахриев ГIапура а, гIалгIай хьалхарча коммунисташта Албогачиев Ювсапа, Зязиков Идриса, Гойгов Абдул-Хьамида, Альмурзиев Хьусена, Костоев Бексолтана, кхычарна а карагIдаьннараш вай дагалувцаш хилча, белгалдаккха деза Советски Iаьдал бахьан дIахьош болча къовсама ГIалгIайчен къахьегамхой гIовттабара а оарцагIбахара а царна карагIдаьнна мах баь ца валлал доккха гIулакх. Цар иштта дика кхетадора гIалгIай къам цу лоархIамеча гIулакха юстара латта йиш йоацилга, цудухьа ма-могга дIахьора тайп - тайпарча халкъашта юкъера интернациональни доттагIал чIоагIделга. 1918-ча шера март бетта хиннача Терски областа халкъий шоллагIча съезде ше даьча къамьлаца Ахриев ГIапура дIахкайкадир гIалгIай къам къахьегамхой шоай бокъо бахьан дIахьош бола къовсам «...мамотта а, чIоагIа а, шоай болча низаца хьаллаца» кийча хилар, цо иштта аьлар: «...Халкъ дуккхача хана новкъостал дехаш кхайкаш хилар, тIеххьара а вежарашка кулг дIакховдаде из укхаза лена хилар».

Цу хана цу тайпара а кхайкарал де йиш яцар революционни къовсама декхараш довзаш волча, цун хьашташ кхетадеш волча, национализма духьал волча, къахьегамхошта юкъера интернациональни доттагIал чIоагIдe гIерташ волча саго мара. Ахриев ГIапура иштта дика кхетадаро къаман духовенства — моллаша, шейхаша, хIаьта иштта гIалгIай къаман Совета председатель хиннача Джабагиев Висан-Гири санна болча националисташа къахьегамхоша лаьтта, паргIато, бокъо бахьан долаш бIаьшерашка къувсаш лайна хало дIаяккхара, цар хьашташ Iалашдара а цхьаккха хIама дергдоацилга. ТIехьабисача наьха националистически уйлаях а, уж дынах тешаш хиларах а пайда а эцаш, цар уж харцахьча новкъа боахар, цар хьашташ бахьан долаш лоаттабеча къовсама уж юстара лоаттабе гIертар. Ахриева массаза а белгалдоахар лоаманхошта кхыча къамий къахьегамхошца цхьана дIахьош болча къовсаме мара шоай ираз корадергдоацилга.

Серго Орджоникидзе, С. М. Киров санна болча революционерашца цхьана болх баро дикка айбир Ахриева революционни кхетам. къахьегамхой ираз бахьан долаш дIахьош болча къовсама наькъаш дайза ца Iеш, цун политически маIан а дика кхетадора цо. Цудухьа, белогвардейцашта духьал къовсам лоаттабаьча эггара халагIча хана — 1919-ча шера январе большевикий парте мугIарашка вера из.

ГIалгIайчен къахьегамхошта вайза ца Iеш, Къилбаседа Кавказа къахьегамхошта юкъе а шерра вовзаш вар Ахриев ГIапур. Февральски революци хинна дукха ха ялале Терски граждански исполкома членалла хержар из. Укхаза а, тIехьагIа ше член хиннача гIалгIай къаман Совете а, большевистски позице тIа латтар СаIида ГIапур. цо массаза а къовсам лоаттабора буржуазни националисташта духьал, иштта масса а тайпарча контрреволюционни элементашта духьал. ГIалгIай халкъа Совета реакционни болх кхета а баь, цун балха юкъе дакъа лоацаргдоацаш дIаваьлар, хIаьта ше дIавоалаш цо аьлар: «...Вежараша ДжабагиевгIар кулгал а деш, яьсса талбаш а етташ, буржуазно - националистически элементий — кулацки прослойка хьашташ хьаллоацаш йолча ГIалгIай къаман Совете аз де хIама дац. ГIалгIай къахьегамхой тешаш яц ГIалгIай къаман Совет. Сай дешаш протокола тIа дIаяздар а, цу юкъера се дIаваьнарг лархIар а дех аз?

1918-ча шера Пятигорске хиннача Терски областа къахьегама халкъий шоллагIча съезде нохчий делегаце кулгалхочо Шерипов Асланбека а санна, Ахриев ГIапура дIахкайкадир шийн халкъ цхьаккха шеко йоацаш «Халкъа комиссарий Совета Центральни Iаьдал тIаэца а хьаллаца а кийча хилар. Советски Iаьдало мара бIаьшерашка сатийса шийн хьашташ кхоачашдергдоацилга кхетадаьча шийн халкъах чIоагIгIа тешаш хиларо дайтар цунга из кхайкарал.

ДIахо йодача хана мел хинначо хьахьекхар С. М. Кирова, Серго Орджоникидзе хьалхаленца шоай болх дIакхухьаш хиннача Ахриев ГIапура а ГIалгIай хьалхарча коммунисташа а хьаллоацаш хинна большевистски принципаш мел ниса хиннай.

Цу халача хана, Терски областа халкъий IV-гIа съезде дакъа лоацаш хиннача Ахриев ГIапура а кхыча гIалгIай коммунисташа а Серго Орджоникидзе хьехарца гIалгIай къахьегамхошка кхайкарал дир моастагIчох латаш йолча Владикавказа пролетариата новкъостал дара уж оарцагIа бехаш. ГIалгIай къаман Совета председатель Джабагиев Висан-Гири а цун гонахьара гIоз а духьал бар цу гIулакха.

КIай бандаш хIалакьяьчул тIехьагIа Ахриев ГIапур юхa а чIоагIвир Терски областа Паччахьалкхен тIахьожама Халкъа комиссаралла.

Цу деношка хиннар дувцаш 1919-ча шера 10-ча июле Халкъа Комиссарий Совете ше яьча докладаш тIа цо белгалдоаккхар: «ГIалгIайче — Владикавказера дIабодаш бола тхона бийла хинна алхха цхьа никъ бар. Города тIалетача шоллагIча дийнахьа а Мочкъий - Юрта вIашагIтехар гIалгIай Халкъа съезд. Герзаца кийчденнача гIалгIай халкъага хоадам боллаш дIакхайкадир, нагахьа казакий тIалатар толе царга хургдола хьал. ГIалгIай халкъо, цхьан минута шеко йоацаш, къовсама ше кийча хилар хьахайтар, дуккха нах вIашагIкхийтта городагахьа бола а белар.

ГIалгIай къахьегамхоша цу хана а цул тIехьагIа а цхьа барт болаш Советски Iаьдал хьаллаьцалга Iалашдаьдар Ахриев ГIапура а цун соратникаш а санна болча большевикаша царна юкъе хадданза революционни кхетама болх дIабахьаро. Тийрка йистошкара Советски Iаьдала чIоагIале хинна дIаэттаяр ГIалгIайче.

Къахьегама адамаша моастагIчунна турпалал гойташ духьале яьча цу халача деношка, эггара бехктокхамерча участкашка хулар Ахриев ГIапур, кхыбола гIалгIай коммунисташ. Царна хьалха латтар тешаме ленинец Серго Орджоникидзе.

Бакъда моастагIчунга низаш дукха дар. Деникиний торо хилар ГIалгIайче, Нохчийче, еррига Къилбаседа Кавказ дIалаца. Серго Орджоникидзе. Яков Бутырин, Филипп Махарадзе, кхыбола большевикаш а ГIалгIайчен лоамашка гIолла хьалбахар. Царца бар гIалгIай коммунисташ Ахриев ГIапур, Гойгов Абдул - Хьамид, кхыбараш. Большевикаша - ленинцаша кулгалдеш хиннача гIалгIай къахьегамхоша цхьан сахьата сацийтацар деникинцашта духьал лоаттабеш хинна къовсам. Царна дагадоагIар Орджоникидзе оттадаь декхар.

1919-ча шера 20 апреле Хамхи хиннача гIалгIай халкъа съезде дIакхайкадир Орджоникидзе дайта письмо. Сергос хьалхашка оттадаь декхар дизза кхоачашде оттадир съездо.

Къилбаседа Кавказе Советски Iаьдал чIоагIденначул тIехьа ГIалгIай Ревкома председателалла хержар Ахриев ГIапур. Бакъда ГуржегIа а Азербайджане а доал деш бар гуржий меньшевикаш азербайджански муссаватисташи. Советски Iаьдал бахьан царца къовсам лоаттабара гIулакх довзаш бола я майра я нах эшар. Парте а Серго Орджоникидзе а хьалхашка оттадаь декхар кхоачаш а деш 1919-ча шера аьхки Тифлисе вахар Ахриев ГIапур. Укхаза цо дакъа лоацар гуржий меньшевистски правительствана духьаларча къовсама юкъе, цигара Къилбаседа Кавказе герзаш, пропагандистски литература хьакхухьийтилга Iалашдир.

Цу гIулакха Тифлисера Баку вахийтар Ахриев, укхаза а цо бир подпольни партийни болх.

1920-ча шера 3 мае тифах велар Ахриев ГIапур. Азербайджане Советски Iаьдал этта дениш дар уж. ГIалгIай къахьегамхошта боккха бохам хилар шоашта дукха везаш вола революционер, большевик Ахриев ГIапур валарах. «Вай парте тешаме воI вар ГIапур» — аьлар Орджоникидзе из веннилга шийна хайча.

Владимир Ильич Ленина идеяш шеко йоацаш тIайийцарех а уж шерра йоаржаьрех а цаI ва Ахриев ГIапур. Цар вахар а гIулакхаш а диц ца луш дусаргда советски адамий дегашка.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ,
писатель.

ЭНЕРГЕТИКАШТА — ТЕШАМЕИ ЧIОАГIЕИ ОБОРУДОВАНИ

Тха производственни объединенешеи предприятешеи хIанз электростанцешта лоаттаю дикалга, тешаме хиларга, низага диллача хIанзалца мехка электроэнергетикага хиначул дуккха а дикагIа йола оборудовани. Цул совгIа геттара лоацача хана вIаштIехьдаьлар цун дикал лакхъе. Хоза а хеташ белгалдаккха безам боагIа даймехка электрооборудовани хьераша дукха чоалхане технически гIулакхаш даьлга. Эггара хьалха из доагIаш да геттара йIайхача Iанарах промышленни пайда эцар, вешта аьлча геттара лакхача йIовхалах, давленех пайда эцар. Iилмахой а конструкторий а толамаша дика торо елар энергомашинаш хьераошта энергоблокий юкъара низ совбаккхеи царга овсаргIа болх байтеи. Хина турбинаш арахецара даькъе хьаеш я Iалаьмате йоккха йола Красноярски а Саяно-Шушенски а гидростанцешта эша оборудовани: цица болх бергболча агрегатий юкъара низ 508 а 640 а меговаттага дIакхоач. Из хул ворхI Волховски гидроэлектростанце бар миссал цхьан гидротурбина низ болаш!

Тешамеи лакха дикал йолеи оборудовани хьаю энергомашинаш ераша атомни а, йIовхала а, хин а электростанцешта лаьрхIа. Министерства предприятешка хIанз вIашагIйоххаш я вай ханарча газ дIаухийтача магистралашта лаьрхIа йола, къаьстта боккха низ бола газ дIаухийта агрегаташ. Ленина цIерагIча «Невский завода» производственни объединене хьаьяча, 10 эзар киловатт низ болча ГТК-10 яхача керттерча агрегата еннай паччахьалкхен дикала Знак. Автоматизаценца Iалашъяь я ГТК-10 яха агрегат. Цхьан пульта тIа вагIача оператора торо хургья цу тайпарча пхе - ялх агрегатага болх байта.

ГТК-10 яха агрегат газ дIаухийтача станце блокаш а яь хьаях. Укхаза хьакхьачача цунах дIахотта мара езац фо е газ хьачудайта моттиг. Агрегат иштта хиларо торо хулийт монтаж яра ха бинъ бетта лоацъе, станци хьалъярга дIадодар кIезигагIа хилийта, халкъа боахама дукха рузкъа кходе.

КПСС XXV съездо доккхий декхараш оттадаьд энергомашинаш хьераошта хьалхашка: халкъа боахама, эггара хьалха энергоэнергетикана иттлагIа пятилетка чакхъялале, атомни энергетически машинашъяра дуккхагIа а ещ, ма-могга дуккхагIа, «сердала а йIовхала а» машинаш хьаяра йоакхо е.

Ткъо шу совгIа ха хьалха атома энерги сага ираза, машара сийлахьча гIулакха болх бе йолаялийтар вай мехка. ХIанзарча боарамга диллача геттара лоадам боацаш яр эггара хьалха болх бе йолаялийта 5000 киловатт мара низ боаца Обнинске оттаь реактор. ХIанзарча атомни электростанцешка уvттаеча реакторий юкъара низ из 1000 мегоавтт ба, обнински реактор ачул 200 дуккхагIа.

Кердача оборудоване проекташ, цар Iилма-технически гIулакхаш тохка а тохкаш, Iилмахошта а конструкторашта а хьалхашка оаха увттаду декхар да хьатIайоагIача шин пятилетке а халкъа боахама мегаргйола оборудовани хьайтар. Цунах а кхоачам бац оаха. Тха безам ба болх бара кхы а йIаьхагIа перспектива гучаяккха. Цу гIулакха боккхача лоархIаме да АЭС-ашта лаьрхIа кхы а боккхагIа низ бола, балха аттагIеи цхьа бесеи йола реактораш арахецар. Оборудованена типизации унификации яро аттача доаккхаргда цун серийни производства гIулакх. Из цаI да. ШоллагIа, хоадам боллаш аттагIа хургда оборудованега пайданегIа, дукхагIа болх байта. Экономически даькъага диллача тхо сатувсаш да АЭС проектированега дIадодар лох а луш из хьалъяра эша ха лоацъяларга.

ИттлагIча пятилетке лоархIам бергба йIовхалца болх беча электростанцешта ю оборудовани а эргаяккхара.

ДIаяхача пятилетке оаха массе а оагIорахьара промышленни тохжамаш дир 500 а 800 а мегоатт низ болча энергоагрегаташта. ИттлагIча пятилетке уж арахецаргья «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабара керттерча лостамаша» оттабаьча боарамга кхоачаш.

Тха специалисташа укх тIеххьарча хана гучаьъхай оборудовани хьаяр сихдара йола торонаш. Цхьан дешаца аьлча, дIахо йодача хана базови конденсационни блокаш хинна дIаоттаргья 500 а 800 а эзар киловатт низ бола турбоагрегаташ.

Декъача доагорца болх беча йIовхала а атомни а электростанцешца цхьана хьалъергья дукха гидроэлектростанцеш а. Масала, СССР европейски даькъа тIа а, Закавказье а. ХIанз тха балха Iилма-производственни производственни объединенешеи предприятешеи арахеца йолаяьй мехка дуккхача хин тIа укх пхе шера еш йолча гидроэлектростанцешта лаьрхIа йола оборудовани: хьаяь яьннай ер шу чакхдоаллаш болх бе йолалургйолча Усть-Илимски ГЭС-а лаьрхIа турбоагрегаташ, иштта Чебоксарски, Нурекски, Днестровски ГЭС-ашта яраш.

«Ленинградский металлургически завода» турбинаш еча производственни объединене шерра дIадоладаьд дунен тIа эггара йоккхагIа йолча, 217 метр лакхеи, километрал тIех шереи сунт а теха еча Саяно-Шушенски ГЭС-а лаьрхIа 640 мегоатт низ бола гидротурбинаш яра балхаш. Цун йоккхала боарам бовзийтара масал доаладергда аз: Красноярски ГЭС латта турбинаш 508 меговатт мара низ болаш яц. Из да саяно-шушенски гидроагрегат красноярскичул кхозза низ боккхагIа болаш хургхилар. Саяно-Шушенски ГЭС Енисей хьадолалуча уллаш хилар а цига баьча Iам чу 31,3 миллион кубометр хий чулоацаш хилар а теркаме ийцача конструкторашa лерхI из кхы а дукхагIа низ болашагIа хургъяь яхаш. Из боккхача лоархIаме да Сибирски хи тIа йилла электростанци промышленни йоккхача района маьха дарегIа электроэнерги яла йиш йолаш хиларца. Ала деза, Саяно-Шушенски ГЭС-о лу электроэнерги йIовхала электростанце лучул нийсазза дарегIа йолга.

ДуккхагIча даькъе энергетикашта хала да энергосистема тока низ лохлуш а лакхлуш а хилара гIулакх нийсде. Из гIулакх вIаштIехьдаккхар, лоацпача хана чакхдаккха дезарех цаI да. Тхона хетаргахьа, эггара перспективни болча кхаь наькъаца болх беш ба тха энергомашинаш хьаераш. «Ленинградский металлургически завода» объединени кийчъе йолаеннай 100 меговатт низ бола, тохкамаш дича дика йолга гучадаьнна газотурбинни агрегаташ. Промышленносто дукхагIа ток дIаэзача болх бергба цар. ИттлагIча пятилетке цар серийни арахецар дIадолалургда. Цул совгIа дIадолхаш да Iилма-тохкамен проектно-конструкторски кхы а низ болашагIа кхы а тешамегIа йола цу тайппара установкаш яра балхаш.

Из ба цхьа никъ. ШоллагIа бар ба промышленни ах объекташа болх беча хана тока низ нийсбе торо лургйола 500 меговатт низ бола электроблокаш яр. Лоацпача хана болх байта а, ца эше соцае а йиш йолаш я уж тока боарамга хьежжа. Эггара тIехьа кхоалагIа бола никъ ба «Турбина — насос» яхача режимаца болх беш йола, гидроаккумуляци еча станцей система юкъейоалаяр. Дика гIулакх да из а. ХIанз цу тайппарча машинашца Iалашъяь гидроаккумуляционни станци хьалъеш латт Подмосковье. Цунна лаьрхIа «Ленинградский металлургически завода» объединене хьаеш я 220 эзар киловатт низ бола «обратимая гидромашина» оала агрегат. Энергосистеме ток па тоъаш моттиг хилча турбино санна болх бергба цо. хIаьта из совйоале лохеоча бьефа чура хий лакхе хьалъвзаргла юха чухийцача цо энерги а лургйолаш.

Энергетикашта лаьрхIа чIоагIа йолеи йохара тIера йоацеи машинаш яра иттлагIча пятилетке производства технологи тоаеш, Iилма-технически хьисапах пайда эцаш къахьегаш ба энергомашинаш хьаераш. Цунца цхьана уж хьеж объединеней а предприятей а производственни низ совбаккха, унификаце ларда тIа шеръю специализаци. Арахецача продукце дикал лакхъяра вахаре кхувл организационно-технически гIулакхаш.

Виктор КРОТОВ,
СССР энергетически машинашъяра министр.

Хьувкъам чуэца кийчле

Хьувкъам чуэца кийчлуш ба юрташкара механизатораш. Чуийнна комбайнаш, жаткаш, косилкаш, кхыйола техника тоаеш ба уж. ХIанзале вай республике соахкарчул дуккха сихагIа тоаяь кийча латт 900 гаргга комбайн, е планах 69 процент. Тоае езачарех 70 процент комбайнаш кийча латт Малгобекски, Гудермесски, Наурски, Урус-Мартановски районашка.

Масала, Урус-Мартановски районе планах 57 комбайн кийча хила езача, хIанзле кийчон мугIаре латт 53 комбайн, е 93 процент. Сунженски районе а дукхагIа йола техника кийча я. Из тоаеча тIехьаюс Надтеречни Назрановски районаш, ерригнех ахаш мара комбайнаш тоаяь баьннабац цига.

Республике 472 жатка тоаяьй, е планах 74 процент. Уж машинаш тоаеча, хьалхалатт Наурски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районаш.

ХIанззе а кийчъеш латт силос хьокха комбайнаш. Тоаяьй 466, е 64 процент. Косилкаш — 1399, е 90 процент. Еррига косилкаш хIана яц аьнна кийча я Грозненски, Надтеречни, Гудермесски, Шелковской районашка.

Доакъараш кийчдуи ялат чуэцеи ха гаргагIорташ латт. Цудухьа хIара механизатора декхар да, ма-хулла сихагIеи дикагIеи техника тоаяь яккхар.

Доазол дехьара



ПОЛЬША. Гдански нефтехимически комбината керда объекташ хьалъеча болх беш я кагирхой монтажникий бригада (сурта тIа). Къахьегаме доккхий толамаш дахарах цунна еннай Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара цIерагIа коллектив яха сийлен цIи.

ЦАФ—ТАСС сурт.

«Дигнидад колоне» палачаш

Бийса. Боадоно юкъе елла тхьайса улл Талька яха чилийски провинциальни городок. ЦIаьхха бийсан сатем бохабу моторий таташа. Массехк къайла грузовик города юкъе экк. Царна тIера Iоэкх герзаца бизза Iалашбаь итташ пеначетски гестапо ДИНА агенташ. Бахача наьха цIагIа чу а лелхаш, бийша бада нах гIеттабу цар. Дукха ха ялале машинаш йолча хьабоалабу маIа а кхал а нах. Цар кулгех дехкад гIабаш, бIаргаш сердалах хIама гургдоацаш дIадийхкад. Сиха ба агенташ, топа бух бетташ сихбу цар шоай тутмакхаш. Облава чакхъялар. Талькера дIайолх Пеночета кликана «мутIахьа» вац бахьан а оттадаь лаьца 50 саг тIаволa машинаш.

Наха чIоагIа таIазар деча Кордильерерча «Дигнидад колоне» гаьнна дIабуг лийцараш.

Цу наха таIазар деча лагерах лаьца дийцар март бутт чакхбоаллаш арадаьннача «Штерн» яхача малхбузен-германски журнало.

Иштта «Дигнидад» хьехаеш я Чилерча наьха бокъонаш телхаеш хиларах йолча ООН доклада тIа а. Политически тутмакхашта таIазараш деча моттигех керттера чилийски къайлагIарча моттигех цаI я яхаш белгалйоах из лагер спискаш тIа «Цу лагере таIазар ийдаьраша деча тешалах,— йоах доклада тIа, «Дигнидад» територе цIа лийцача наха тIа тайп - тайпара «эксперименташ» ю етташ, электричествоаца, хьалъувхкарца, и кх. дI. Сага хьаькъала чIоагIа зе деш йола наркотикаш етташ, йIаьххача хана цхьаь чувоаллавеш, кхыдола таIазараш деш телхаю сага бокъонаш». Доклада тIа иштта бакъду, къаьстта къиза таIазараш дара даьха ларамац хилар.

КIезига нах арабийннаб цу лакха карт йолча лирача моттигера. Бакъда, «Штерна» лаьрххIа волча корреспондента Бусс Гера торо хилар цу лагерера араваьннача массехк сагаца вIашагIкхета. Цар журналиста дийцар шоашта таIазараш даьраш немци мотт бувцаш хилар. «Дигнидад колоне» къайле тахка гIерташ цига ваха а хилар Г. Бусс. Сантьягона 496 километр гаьна, язду цо, улл Iалаьмате йоккха, 10 эзар гектар лаьтта дIалоаца лагерь. Лакхача карто къайла яьха ягIа вIашка яха лоха баракаш. Геттара чIоагIа аьшка коанаIараш лораеш да герзах дизза ха.

Карта тIехьашкара цахаддаш хьахоз мукъа лела, майра жIалеш Iехаш. «Штерна» лаьрххIа воля корреспондент лагера юкъе чувитанзар. Цул совгIа из юхавоагIаш цунна тIаккхийра пиночетовски ха тIадола машина. ДИНА агенташа машина тIара Iо а ваькха, лаьца а лаьца из дIавигар Сантьяге. Iалаьмате сиха чурча гIулакхий министра приказах Чилера дIавахийтар из. ДИНА кулгалхоша лаьрхIар къизача моттигах «Дигнидад колонех» дола дукха бакъдараш Г. Бусса дайзалга. Немецки журналиста «Штерна» оагIонаш тIа дийцар пиночетски таIазар дераша нацистски эксперташца цхьана бIеха гIулакхаш леладелга.

Г. Бусса дувцарах «Дигнидад колони» «нацистски хьисапе йола эIамига паччахьалкхе» я 350 малхбузен-германски саг а вахаш, царна керте шоай «Фюрер» Шефер Пауль а латташ. «Ингале бIарг» а оал цунах. Зигбургерча цун доалахьа хиннача «бой кхоабача приюте» хинна бераш таIазара кIала лоаттадарах 1961 шера суд ечара ведда ФРГ-ера дIаваха вийзар Шефер Паула. Интерпол юкъе а эза лохаш воллашехь зуламхочун вIаштIехьдаьлар Чиле а наха къайлавала. 35 эзар эскудах лаьттан чIегилг а ийца цо вIашагIъеллар фашистски мистически тоаба. «Болх барца да далла ду гIулакх» яхача девизах дIадодаш да Шефера колонера вахар, бакъда цхьанна хIамаица эргаш дац из фашистски концлагера вахарах. Дагалацал Освенцима коанаIараш тIа яздаь хинна «Къахьегамо кортамукъа воаккх саг» яьха дешаш. Колоне бахаш бола нах совбувлаш ба Шефера «хьалкхеде» хьайдеча берех. Дени буси 16 сахьата болх бу цига, кIеззига а гIалат ваьннача таIазар де кийча да. Колонеда «режим» ла ца могаш байнараш дIабоха кашамаш. Кононе вахара ийрча дакъа дIалоацаш я Бухенвальде хиннача наха таIазараш дераша Iоаяь опыт, наркотикашца таIазар дара шийн «Iилман метод» хьадаь лор Зеевальд Гизель.

«Дигнидад колоне» кулгалхой юкхьанца деиз цхьа барт хилар Чиле реакционни кулгалхошца. Колонена новкъостал деш хилар Чилера ФРГ посольства викалаш а. Г. Бусса дувцачох уж кийча ба шоай мехкахой «халонех» лорабе. Альенде правительствана керте эттачул тIехьагIа «Дигнидад колони» фашистски заговорщикаш, хунта хургбола членаш а болаш, къайлагIа вIашагIбетталу моттиг хилар. Пиночета клика дика кхетабир Шефера колоне лоархIам.

Чилийски гестаповцашеи нацистски эксперташеи цхьана болх барах лаьца «Штерна» корреспондентага дийцар колоне таIазарех чакхваьннача чилийски болхлочо Цотт Эрикен студента Пуэблес Лунсеи, цу колонера байддача, шоай цIераш ца яхар дийхача кхыча нахеи.

А. ЛУБО.
(ТАСС).

ТУРЦЕНА ХЬАЛХАШКА ЛАТТА ХАЛОНАШ

Анкарерча, Турецки Республика вIашагIйоллачун эггара хьалхарча президента Кемаль Ататюрка цIерагIча йоккхача улица тIа, дукха лакха доацача цIагIа я меджлис (парламент). Халкъа палата заседанеш хулача цу цIен цхьан зала чу дукха политически къовсамаш хул кертерча парте депутаташтеи оппозиценеи юкъе. Бакъда укх шера 5 июне аргIанара доаца хоржамаш дергда аьнна баь хоам, хила деззача тайпара дола хIама санна тIаийцар цига. Из хоам хургболга ховш дар.

Сендухьа ду хоржамаш? 1973 шера хиннача хоржамашка цхьанна а парте вIаштIехьдаланзар эшшача боараме кхажамаш эца, цудухьа цхьан партех йола правительство вIашагIйолла торо хиланзар. Цудухьа цхьа юкъ яьлча коалиционни правительство, «националистически фронт» аьнна цIи тилла правительство хержар С. Демирель керте а волаш. Правительства юкъе бахар халкъ мукъадаккхара, тешама Республиканскии Халкъа боламен партей викалаш. Цу партешта керте латтараша тайп-тайпара дешаш юкъехьяр мехка этта хала проблемаш дIаяхара.

Партеш цхьан барта ца хиларо кхы а дукхагIа халонаш увттаю иштта а во экономически хьал долча Турцена хьалхашка. 1975 шера кхыча мехкашца цо леладеча гIулакхий баланса дефицит 3,4 миллиард доллар хилар, хьалхарча шерашца нийсдича цхьа миллиард доллар дукхагIа, хIаьта кхыча мехкашта дала деза декхар 5 миллиард долларга кхоачаш лакхделар. Специалисташа лерхIачох из декхар дIадала Турце вIаштIехьдаргда хьатIадоагIача бIаь шера ткъаь иттлагIча шерашка, нагахьа санна кхы декхараш цо хьа ца хьоарчадойя. Из йоацаш а дукха проблемаш я сихха къоастае езаш. Боархача, дукха гIар йолча, тайп-тайпара нах бахача евроазиатски Стамбуле къаьгга гуш я турецки халкъа саготал. ДегIаухаш я город. ХIанз цу городе баха нах 4 миллионага дIакхоачаш латт. ХIара шера 150 эзар юртара саг тIаккхет городе болх хилар дог доахаш укхаза хьаахарца. Атта дац болх лаха. Турце болх боацаш ва 2,5 миллион саг. Балха бараш а бац хьал дика долаш. Укх деношка 1975 шера хинначул 12 процент дезагIа да ахара эша хIамаш.

Экономически халонаш бахьанна ... да обозревательш дувцарехь, тIема кечамаш дукха рузкъа дIаэхийтар. Турци НАТО, СЕНТО блокашка юкъе хилар, «Юкъара рынке» кхыча мехкий яр санна цунна бокъо ца хилар. «Миллиет» яхача газето беча хоамах, Турци «дукха иллача товарий рынок» хинна дIаэттай. Мехка вахара хулача халонех кхо-й я Кипрски проблема а. Кипре хIинца а латташ ю, турецки экономика йохош йолу, турецки экспедиционни корпус.

Ю. КОЛЕСОВ.
(АПН).

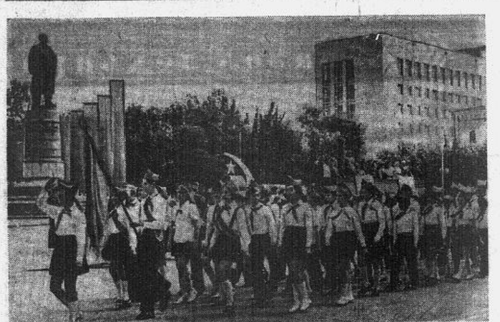


Белграде хьалъяь ноалаш латт укх шера аьхки хургйолча Европа кхерамзлен а цхьана гIулакхаш леладара а мехкий Совещане викалаш гуллургбола конгрессий Дворец.

Бетонахи тайп-тайпара бос болча ингалехи еш йола из йоккха здани урагIа яхай Сава яхача хина йистте Кердача Белграде Гагарина цIерагIча улица тIа. 14 зал, пресс-центр, делегацешта лаьрхIа дукха кабинеташ, кхыйола помещенеш, ресторанаш, кафеш, бараш хургья цун тхов кIала.

СУРТА ТIА: иштта хургья конгрессий Дворец (макет).

ТАСС фотохроника.



Коталон Ди деадеча дийнахьа хоза хийчъяьча В. И. Ленина цIерагIча майда тIа дукха нах гулбеннабар «Зарница» яхача Дерригсоюзни тIема-спортивни ловзаре дакъа лоацача республика юнармейций парадага хьажа.

Юнармейцаш цIейца даькъала бийцар «Зарница» яхача республикански тIема-спортивни ловзара командующе, отставкерча инарал-майора М. П. Попкова. Цул тIехьагIа майда тIа гIолла чакхъяьннача юнармейций отрядаша гойтар илли а оалаш шоашта гIа баха миштa хов. Цига кхычарел тIех хилар Грознерча № 28 йолча школа отряд, шоллагIа моттиг яьккхар г. Аргунерча № 1 йолча школа дешархоша, хIаьта кхоалагIъяр — Грозрерча № 1 йолча школа юнармейцаша.

Котбаьннараштa «Зарница» яхача Дерригсоюзни тIема-спортивни ловзара республикански штаба дипломаш делар.

СУРТА ТIА: гIа боахаш я юнармейций отряд.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Кавказа лаьча

Город Назранерча Ленина цIерагIча улицагIа хьавоагIа хано корта кIайбаь, юкъерча дегIара, хьатаро бос бола саг. Цига бахача наха дика вовз из. Цхьаккха а тIехвалац цун юхе гIолла, цун дидика ца ювцаш, хаттар ца деш. ХIаьта тахан белгта ва из: накха баьккха укх правительственни орденаши медалаши. Уж совгIаташ эхка йола костюм наггахьа, деза деноаш хьатIакхоачача хана мара тIаювхац цо. Цар кхы а куц долашагIа хетийт уйлаех виза воагIа къонах.

Из ва город Назране вахаш вола тIемеи къахьегамеи ветеран Оздоев Ахьмада Мурад. Шиӣ хана цIи хеза летчик хиннав из. Са дехка майра лийтав вай моастагIех, советски наха маьрша вахар Iалашде гIерташ. ХIаьта цун уйлаш миччахьа кхаьчай хьанна хов?..

... 20 шу даланза зIамига саг вар Оздоев Мурад Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болалуш. Цу хана Армавирски истребительни школе деша вагIар из. Цига вахале Грозненски аэроклубе Iомалуш хиннача Мурада сихха караерзайир тIема летчика говзал. Шиӣ нийсархошта юкъе а белгала вар из хIаман маькарен тIах аьнцеи хиларца. Цудухьа истребительни школа кулгалхоша лоархIаш а вар, цунах дика летчик хургволгах чIоагIа теша а тешар. Уж гIалат а баланзар...

Армавирски истребительни школа чакхъяьккхачул тIехьагIа, шийца деша баьгIача кагийча нахаца цхьана фашисташца тIом бе вода Мурад. Тийшача балхах вай мехка тIалетача моастагIаца чIоагIа дархал яр Кавказа лаьчан. СихагIа цунна тIаккхача гIертар из.

— 1942 шера духхьашха тIем тIа вахар со, — дагалувцаш дувц Оздоев Мурада. — Тха истребительни эскадрилеца хиннараш 18 — 20 шу мара даланза кагий нах бар. Шоай са дехка майрен денал долаши моастагIех лийтар са новкъостий С. Шпаков, Н. Сутягин, П. Степанов, Н. Баранов, кхы дукхахбараш. Царех хIаране тIем тIа вахача хьалхарча деношке а массехк гитлеровски самолет чуйитар йохаяь. ХIаьта со се 240-зза гIеттар сай самолетаца фашисташца тIом бе, моастагIчун 8 самолет чу а йитар аз.

Къаьстта цIи хеза яр тIем тIа Брянски фронте 1943 шера вIашагIъелла 315-гIа авиационни Рижски дивизи. [illegible]

вожаш тIема юкъера а яьна дIаяха гIертар. ТIом бекъбеннача хана Мурада чуйита ка ца йоалаш йиса, укхан бIарг тIаэтта самолет а къайлаяла датахьа шоашкахьа дIалестар. «Со сай даьна Iоваь вац хьона, хьона ма-хеттара хьо къалхара-м воале» аьнна шиӣ истре-

ОЧЕРК

битель тIахехкар Мурада дIур белла йодача самолета. ДIатехьккхийча, лира тIом болабелар шин летчика юкъе. Немций летчик говзачарех хиннавар. Дукха ха яьккхар цар вIаши ка ца луш. Новкъостий хьатIакхелехьа, сийна ала а лотабенна лаьттангахьа Iочуйодаш яр Мурада нийса техача герзо йохаяь моастагIчун самолет.

ХIаьта из, цхьа моллагIа йола самолет хиина Iацар. Из хиннаяр вай гIашлой-бIухой са бIараздаь «фокке-вульф 189» самолет-разведчик. МоастагIчун эггара бирсагIа йола из самолет йохаяь чуйитарах ТIема ЦIеча Байракха орден елар летчика-истребитела Оздоев Мурада. Орловско-Курски дуге баьча тIем тIа иштта толам баьккхар вай мехкахочо.

Из доацаш, фашистски гIаьрахоех майра летарах вай правительствос цунна енний Дай-мехка тIема цхьоалагIча Степена ордени, ЦIеча Седкъа ордени, ворхI медали. Царех хIара совгIат тIема шерий белгало, шиӣ тайпара тIема биографи я...

Дукха ха я вай советски наха фашистски Германи эшаеш котало яьккха. ТIемо яь човнаш ерзаяь, шоаӣ вахар хоздеш, сийрда кхоане — коммунизм хьалъеш доахк вай мехкара халкъаш. Дерригача дунен тIа машар хилийта, дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбе, дунен шоллагIча тIемо тIабена бала а Iазап а наха юха бIарга ца дайта гIерташ беркате гIулакхаш чакхдоахаш я вай Коммунистически партии Советски правительствои. Цхьабакъда, хана йIоахало а дицдалийтац фашисташца баьча тIема бирса шераш.

—ВIаши ца гуш 33 шу даьначул тIехьагIа, Сийлахь-боккхача Октябра 59 шу дузача деношка, Пензенски областерча Наровчат яхача юрта вIашагIкхийтар тха 315-гIча авиационни Рижски дивизе ветеранаш. Цхьа шиӣ тайпара доккха той дар из. Сона бIаргабайра, ве- [illegible]

мехкахочох аьнна укх тайпара дешаш да «...Со тешанзар 1944 шера веннав яха Оздоев Мурад ва из аьлча. ХIана аьлча, цув шIиш тайпан цIии дIаязъяьр аз сай самолета тIа, из бахьан моастагIчоа юхадекха тIахьехам а беш. Сай цуни доттагIчо Затевахин Анатоле а советски лаьча доагIаш ма-хиллара чIир лийхар Мурад бахьанце... МоастагIех майра леташ денал гойтарах шийна, хьалхарча летчикана ТIема ЦIеча Седкъа орден дIалуш цо аьлар бIехалашта еттаргья аз «гIадж» (двигатела винт) мел кхестача хана. Цо етта а еттар иштта. Цхьабакъда 1944 шера феврале чу а вайта плен вигар из. Цигара кхозза воддав, цхьабакъда вада массаза водд лаьца а лаьце юхавоалавора из концлагере. Мел дукха халон Iазапи лайнад цу летчико-гIалгIачо. ХIанз кIай а веннав из, дагарбалла мара чо а бисабац керта тIа. ХIаьта а тIема ханара дог долаш ва из...»

ХIаьта «Летчикаш тIем тIа» яхача книжка тIа иштта яздаь да вай мехкахочох: «Давидяна санна тIом а бе, Оздоев Мурад санна майра а хила тIем тIа...»

ТIема ветеранаша яздаьча цу мугIараша дика хьахьокх Оздоев Мурада деналера гIулакхаш. Хано шиӣ лар юте а, дог къона долаш, ше кхеваьча шиӣ Даьхен духьа са дIадала кийча ва из. Миччахьа ше вохийте а, шийх тийша хьаденна гIулакх дизза кхоачаш де гIерт тIемеи къахьегамеи ветеран. Дуккхача шерашка болх баьб Назрановски автотранспортни предприяте. ХIаьта хIанз город Назранерча ОСВОД-а председатель ва Оздоев Мурад. Цигара болхи общественни декхари цхьана тарде вIаштIехьдоал цун. ТIема ветеран хиларах тарра каст-каста хул из школашкарча, предприятешкарча кагирхой сайренашка дакъа лоацаш. Кагийча нахаи мехкараштеи, иштта зIамагIа долча бераштеи пайдане дукха хIама да, фашистски гIаьрахоех шиӣ са дехка лийтача, таханара нрас бахьан доккха Iазапи халон лайнача вай мехкахочун Оздоев Мурада вахарцара хьаIомаде мегаргдолаш. Тахан а, шиӣ 54 шу даьннадале а, хьинарахи низахи визза волаш, хьалха а санна кадай волаш белгалдаьккхар цо фашистски Германел вай мохк котбаьнна 32 шу диза сийлахь Ди.

— Вай машар эшаш вац да. [illegible]

Р. МАЛЬСАГОВ.

Вай ханара архимедаш

«Эврика!» — иккхар Архимедага дунен законех керттера цаI хьадийлача. «Эврика!» — аьлар цул тIехьагIа массехк шу даьлча шиӣ керта тIа легендарни Iаж бежача Ньютона а. Дунен цивилизаци сиха дегIаяр иштта а вешта бувзам болаш да кердадараш лахарца, изобретенешца. Массаза ала дийзад-теш из дош Iилмахой прогресса наькъа тIа аргIан гIа боаккхаш? Масс гIа ба цу тайппара баьккха?

«Россе «ньютоновски Iажий» чот яра болх тоабе болабир Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце тоIам баьккхачул тIехьагIа. 1919 шера В. И. Ленина кулг яздир РСФСР Совнаркома «Изобретенех йолча положене», декрета тIа. Цу хана денз вай мехкарча специалисташа, Iилмахоша яьй 556 эзар изобретени 182 керда закон гучадаьккхад. Алхха 1976 шера Пачхаьалкхен реестре дIаяздаь а, юкъе дихьа а да дерригача дунен лоархIам бола итт керда хIама.

— Кердадараш гучадахари изобретенеш яри Iилма-технически прогресс дегIайсалачo керттера лард я, — йоах изобретеней кердадарийи гIулакхий СССР Министрий Совета Пачхаьалкхен комитета председатела Максарев Юре. Промышленноста дакъе а цкъаза массехк доакъошта а хьалхашка этта гIулаккхаш кхоачашде наькъаш луш хул узобретенеш. Цар новкъостал ду мехка халкъа боахам дегIабар сихдара эша кердагIа йола техника хьае.

Массала, Криворожски металлургически завода доменни пишк хьаеча юкъе йоалаяьча 83 изобретенеша торо хилийтар чон дукхагIа хилийта, технико-экономически гойтамаш совдаха. ХIаьта казахски говзанчаша баь сульфидни материалаш лоалелга юкъе юкъ а ца йолийташ хила деза яха хьехам доазол дехьарча мехкашкачул шозза цукхагIа овсарле луш ба.

Цу дерриганеша юкъера лаьрхIача белгалбаккхал кхом байт рузкъана. Иштта нийслагIча пятилетке изобретенеш а рационализаторски предложенеш а юкъейоалаяро кходир 19,6 миллиард сом. ХIаьта укх пятилетка хьалхарча шера кхоадаьчун лоархIам 4,5 миллиард сомага кхоач.

— Советски изобретателий творчески уйла дегIаухаш я ала мегаргдий?

— Геттара дика мегаргда. Цунна тешал ду изобретенеш яра телача заявкашца цхьана Пачхаьалкхен реестре деча йоазонаша а. Уйла ел оашош: нагахь санна 1975 шера 41123 изобретени тIаийца яле, 1976 шера уж хилар 53873. Советски Iаьдала шерашка яьча изобретенеех кхоалагIа дакъа нийслагIа пятилетке яьлга гуш да. [illegible]

Автоматизированни системаш управлени радиоэлектроникан Томски институте Iилмай Академе автоматикан электрометрен институте Сибирски отделене а Ленинградски университете а коллективаша цхьана гучадаьккхин электронни микроскоп. [illegible]

— Миштад вай мехка изобретенеш яра «география»?

— Советски Союза территори тIа Iилма [illegible] латт уж гIулакхаш. 15

союзни республика хIаране «активе» я бIаьш изобретенеш. Царех дукхагIа пайда эц паччахьа Россе йистош хиннача моттигашка. Къаьстта хоза хеташ белгалдаккха дог доагIа из гIулакх Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх хана, ленински къаман политика вахаре йолаяро массайолча республика цар экономика, культура лакхъе, къамий Iилман уйлаш дегIайоалае торо хилийтар. Цхьайолча изобретенеша производства доакъошка революци яьй, хIаьта вожаш практикана юкъе гIоргйолаш я.

— ХIанзолца вай йийцараш бIарчча Iилман коллективаш автораш бола изобретенеш яр. Хетаргахьа шоаш болх беш бола изобретателаш а хургба.

— Ба а ба, хIаьта кIезига а бац. Боккъалдар аьлча дIаьнний кIеж йоахача чайника бIара а хьежа паровоз хьабе дагаиха ханаш. Тахан Iилман-технически дош алхха коллектива кара да. Из дувзадена да дукха а декхараш кхоачашдара цхьан сага сатем, денал, хьаькъал хинна ца Iеш, царна лоадам болчча бовраме материально-технически хIамаш а эшарца. Царна эш чоалхане а маьха еза а оборудовани, тайп-тайпара знанеш. Цул совгIа кхетаде деза кердадар гучадаккхар «хобби» а йоацаш, цахаддаш чакхдаха деза паччахьалкхен лоархIаме гIулакхаш долга.

Иштта дале а ши бIаь эзар изобретатель волча «армена» юкъе шоаш болх беш вола массехк эзар говзанча. Iилмахо пайдане къахьегаш ва. Царех дукхагIа бараш ба изобретателий рационализаторий Ерригсоюзни общества (ВОИР) членаш. Цхьаь болх беча изобретелашта еннача эзараш йолча авторски свидетельствашта кхы цIаькхаза а хьахьокх хIара сага творчески уйлаш вахаре йоалаяра вай мехка мел эшар долга. Алхха цхьан 1975 шера Пачхаьалкхен реестра юкъе йихьай 3216 сага изобретени.

— Дика да хIаьта, массехк минута аз цхьа изобретени яьлга лоархIаргда вай. Миштa хургда из тIаэцилга?

— Эггара хьалха Iа заявка яIа еза лакха квалификаци йолча эксперташа тохкаргйолаш из дIаэцача Ерригсоюзни патентни экспертиза Iилматоххама институте. Цига лоархIаргда хьона гучадаьннар халкъбоахама декхар кхоачашдара эшаш да е кхы цIаькхаз а «велосипед» е хьона дагадехад. Нагахь санна Iа енна предложени «цIена» а лаьрхIа тIаэце, хьона лургда авторски свидетельство е патент. Цу хана денз из изобретени паччахьалкхен доалахье хул, вешта аьлча Пачхаьалкхен реестра тIа дIаяздергья: цул тIехьагIа «ворхI чIега а теха» чIоагIъяьча сейфа чу [illegible] Цун лоархIам бел Госкомитета [illegible] служба. [illegible] предложени (автора лу материалаши доагIар а долаш) тIахьожам беш, массаналха дIаяздеш хургда. Iилма-технически уйла вахаре йоалаяра изобретения кердача гIулакхнин Госкомитете керттера декхарех цаI.

Оаха еннача рекомендацех изобретени шоай даьлха хилара юкъе хьу предприятеша, учреждениеша, министерствашка, ведомствашка.

Цу дерригенча тIатоха деза моллагIа йолча изобретени дола кердадар «Изобретение» АСУ компьютера керта чу лацийтара дIалулга. Цо тIаккха информаци лу вай мехка а доазол доаца а мел даьча Iилман балхех лаьце.

Вадим ЕРЕМИН.
АПН корреспондент.



Дуьне тIа книжкаш эггара дукхагIа деша мохк вьина доаIа а доагIаш вай мехках. [illegible] Грознерча [illegible]

№ 1 йолча микрорайоне хьайиллача книжкаш дохкача кердача тика. Уккхаза я художественни, деша, технически литература дола отделаш. Тика тIа [illegible]

гIолча берашта лаьрхIа дукха суртащ тIадола фаьлгий, сборника, лоацаца дувцарий сборникаш. [illegible]

СУРТА ТIА: кердача тика тIа книжкаш ийдеш ба бераш.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ШКОЛЕ ЕРА ХЬЕХАРХО

Из дар 1969 шера гурахьа. Са кабинете чуяьлар цхьа безаме, къона кхалсаг.

— Алмазова Iайшат Iумаровна, — хьайовзийтар цо ше.

Цул тIехьагIа сона хайра дукха ха йоаццаш Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институте филологически факультет яьккха из хилар. Раьза хинна хьаийцар аз из балха. Дукха ха ялале хайра сона се гIалат ца ваьннилга. Дукха езаелар къона хьехархо берашта а. Из боккхача лоархIаме хIама да хьехархочун балха тIа.



Урока хIара минутах пайда эца а ховш дIаболабир Iайшета шиӣ болх. Урок дIайолалушше а тахан Iомадер низах а доацаш бера е хьаэцаргдолчча тайпара хьехар геттара дика да. Уж гIулакхаш доахк Iайшетах. Нагахьа санна хьалха Iомадаьр керда даккхарца урок дIайолае лаьрхIадале, Алмазовас класса хьалхашка оттаду ше де мел лерхIа дерригa хаттараш. Цу хаттарех халагIа, дараш, кIоаргагIа уйла е езараш малагIаш да хьалхадоакх. Цул тIехьагIа 2—3 минута уйла яйт берашка. Из дукхьала хилац дешархой книжка тIа хьажийта а. Хов цунна из бахьан долаш бера ховр кхы а чIоагIлургдолга. Иштта урок дIайолаяро торо хулийт шийгара хьадехар бера фуд хайта, уйла цунна тIаерзае.

ЦIагIа е енна задани миштa кхоачашъяьй хьожаш а кердадоаккх хьехархочо хьалха хьийхар. Нагахьа санна берашa дерригa а кхетадаь деце, Iайшета юха а кердадоаккх хьалха хьийхар. Керда материал хьехаш е хьалха Iомадаьр кердадоаккхаш бераш шоаш болх бе Iомаду. Шоай хьаькъалца цар керта чу лаьцар тIехьагIа дицлац.

8 классе эрсий меттала урок луш я Алмазова. Кхыча хIаман уйла а ца еш миштa болх байтаргба дешархошка? Хала тема я «пре», «при» яха деша доакъош яздара бокъонаш ювцар. Уж дешаш юкъе а долаш диктант язъю дешархоша. Диктант техкача хов цхьабараша материал дика кхетаяьлга. Царна хьехархочо керда задани лу. Масала, цу темах итт дош дагадоха.

— Сенна эш из совлен болх? — аьнна хаттар отта тарлу. Цунна дола жоп да урок йолча хана хIама а ца деш дешархой ца багIийта эш из яхилга.

Классерча хIара бера оамал йовзаш, цун де могаргдар ховш я Алмазова. Цудухьа хIаранена цо тIабулла болх а тайп-тайпара ба. Цхьавола дешархо вокхарел тIех хIама довза безам болаш хул. Цунца беш бола болх шиӣ тайппара хила беза. МоллагIча хьехархочун берашца беча балха шиӣ метод я. Иштта шиӣ тайпара метод я Iайшета а. Эрсий мотт хьехаш йолча уроке берашта керда хIамаш довзийта йиш я материал юххьенца ювцаш а из кердайоаккхаш а. Хьехархочунна а дешархочоа а дуккха халагIа хул керда материал Iомаеча хана. Цунах дика кхет Алмазова. Цудухьа керда материал берашта ювцаш цо аргIа оттаю дувцаргдолча хIара деша. Цо берашта массаза а кертагIа доах, лаьрхIа уйла тIа а яхийта болх ца бойя, керда материал кхетае хала хургдолга.

Урока тема дIакхайкхаю Iайшета. ТIаккха цхьа юкъ йоаккх цу темах берашка уйла яйташ. Йилла ха чакхйоал. Бераша хьехархочоа хьадувц эрсий меттала «сложноподчиненни» предложени малагIчох оал, уж мишта язъю, предложене керттера дакъа малагIа, кхыдараш. Кхетаяьй бераша тема. Массехк дешархочунна хьалхашка декхар оттаду цу тайппара предложенеш дага а лаьце, царна анализ е аьле. Цар уйла ешшехь а кхычарца болх бу тема кердайоахаш. Иштта урок вIаштIехьъяккхаро торо хулийт цхьаккха а дешархо хIама ца деш ца вита.

ХIара уроках цхьа кердадар ца довзийташ битац Алмазовас шиӣ дешархой. Лоацца аьлча хьехархоша оалаш махиллара хIара хIаман анализ, синтез, ю. Цу шин хIаман чулоацам кIоаргагIа мел хул дикагIа кхет бераш урока. Алмазова Iайшета хетачох, къаьстта лоархIам бе беза уроке уттаду проблемни хаттараш бераша кхетадергдолаш, царга уйла яйтаргйолаш хилийтара. Цкъа Iомадаьр кердадаккхара хетаяь урок дукха сакъердаме хетац дешархошта. Бакъда, хьехархочун торо я цу уроке а берашта кердадар довзийта. Цудухьа йоакхо ю говзача хьехархочо берашта хьалхашка уттаду хаттараш цхьатарра деецаш, цхьадараш халагIеи вожаш аттагIеи хилийтара. Аттача хаттараштa массане а жоп лу, хIаьта халагIчарна жоп даларв уйла е езаш хул. Цунца вIаштIехьдоал берий кхетам совбаккха, гIалаташ ца деш язде Iомабу. Довзаш да аьнна хетар кхыча оегIорехьара техкача гучадоал берашта шоаш гIалат хилар. Геттара дика хул план оттае, тезисаш оттае берашта задани елча. Цу тайппара урок йиче бераш шоаш довл грамматически гIулакха хьисап дарга, кхетам кIоргбарга.

Укх лоаццача статья тIа со хьежар Алмазова Iумарий Iайшета балхах лаьца дувцарца цхьана цун урокаш мел сакъердаме я дуаца а. Цо шиӣ балха тIа керттера лерхI берашта луш бола кхетам механически а боацаш, уйла яйтарца балар. Дика аьнад цу хьакъехьа Толстой Лев Николаевича: «Кхетамах кхетам хургбац нагахьа санна уйла а ца еш хьаь чу кердадар лаца гIерташ из нийца бале».

Уж дешаш дицдолийташ яц Iумарий Iайшет. Из яц Iилман болх беш, из яц Iилман балхаш яздеш. Цун болх берашта дика хьехар. Классе цхьаккха а дешархо шоллагIча шера чу ца витара къахьег цо. Кандидата диссертаци язъярал халагIа гIулакх да из. Даьдац цунна совгIаташ а. Цхьабакъда цунна дола совгIат да дешархоша, цар даьша-ноаноша оале баркал.

Дикача лаьтта дIадийна цIена фу зIирг ца тохаш дисац. Вай мехка дукхача хана дена лоархIаш ва кхашка из фу хьалкхедер. Цун къахьегама тара ба хьехархочун къахьегам а. Иштта я тха новкъост, хьехархо, коммунист Алмазова Iумарий Iайшет. Халкъа образоване гIулакхаш тоадар, дикагIа болча хьехархой балха опыт шерагIа йоаржаяр дIадех тхогара-хьехархошкара, парте XXV съездо вахаре кхоачашде белгалдаьхараша. Из кхоачашдерех цаI Алмазова я аьлча гIалат хургдац.

М. ФРОЛОВ.
№ 1 йолча Карабулакски юкъерча школа директор.

СУРТА ТIА: I. I. Алмазова.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

СПОРТА ХОАМАШ

А. САЙДУЛАЕВ — СССР ЧЕМПИОН

Укх тIеххьарча шерашка дика толамаш доахаш хьабоагIа РСФСР заслуженни тренера Кодзоев ИбрахIима кийчбу къона атлеташ.

Иштта толаме дакъа лаьцар цо кийчбаьча штангисташа Сайдулаев Адамеи Хамидов Вахасеи массехк ди хьалха Донатiарча Ростове чакхъяьннача езача атлетиках йолча СССР чемпионате а. Цу тайпарча лоархIамеча яхьашка духхьашха ваха хиннача Хамидов Вахас шиӣ дозала категоре 2-ен 4-ен моттигаш йийкъар.

ХIаьта кагирхошта юкъе дунен чемпион рекордсмен а хиннача, соахка СССР кубок яьккхача дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастера Сайдулаев Адама, С. Полторацкий санна бола цIи хеза спортсменаш эша а беш, хьалхара моттиг а СССР чемпиона цIи а яьккхар.

●

«СПАРТАК» — ШОЛЛАГIЧА МОТТИГЕ

Таллине чакхъяьннай мехка волейбольни чемпионата хьалхарча группе ловзача командай турнир. Цига дакъа лоацаш хилар Грозненра «Спартак» а.

Юххьанца денз хьалхарча моттиге дIачIоагIа а енна хьавача Таллинера «Калево» из хьалхе дIахецаенчар турнир чакхъяьллалца. ХIаьта тIеххьарча турашка Шевченкора «Труд», Ленинградера «Динамо», Днепропетровскера «Спартак» яха командаш эшаяьча вай волейболисташа шоллагIа моттиг яьккхай. Къона спортсмений командана юкъебоалха бараш дика эргаяьннача «Спартака» ахтту балар санна лархIа дезаш хIама да из.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» — «МЕТАЛЛУРГ»

Селхан Грозненра С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Терека» команда тIайийхар Запорожьера «Металлурга». Матч чакхъяьлар счет 2 : 2 йолаш цхьаькха а я толаш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.15 — «Зурманчаш, мичах шоI». 9.30 — «Дезала истори» яха телевизионни дуккха серийни спектакль. «Еррига а цхьа сайре» яха кхоалагIа дакъа. Автор — Трушкин. 14.00 — Документальни фильмай программа. 14.30 — «Дай-мехка гIолла». Казахски ССР. 15.00 — «Денале гIулакхаш». 15.30 — «Шахматни школа». Разрядникий класс. 16.00 — — «Книжка. Ха. Дешархо». 16.30 — «Тахан—Iилма». 17.00 — Кагирхошта йола музыкальни сайренаш. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Кагирхошта йола музыкальни сайренаш дIахояхьар. 19.05 — Миллионий ленински университет. «Пролетарски интернационализм болхлой класса тохкам баь герз да». 19.35 — «ТIема версташ» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Поэзи. Михаил Дудин. Останкино концертни студера сайре. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Хинна доаца хин тоаталаш» яха телевизионни документальни фильм. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — «Идеологически балха практикацара». Ножай-Юртовски района Калинина цIерагIча колхоза къахьегамхой политически кхетамца кхебара хьакъехьа. Колхоза парткома секретара Сулиманова къамаьл (нохчий меттала). 19.00 — «Зеера лампаш» яха телевизионни документальни фильм. 19.20 — Специалиста хьехамаш. «Довкъараш дика хилар керттера гIулакх да». 19.30 — «Литературни вIашагIакхетар» (нохчий меттала). 20.00 — «Сийрдача новкъара Iанараш» яха телевидене Грозненски студе телевизионни Iилман - популярни документальни фильм.

13 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «ТIема версташ» яха художественни фильм. 10.50 — Миллионий ленински университет. 14.00 — Документальни фильмай программа. 15.05 — «Советски законий лардаш». 15.35 — Пачхаьалкхен Къилбаседа эрсий халкъа хора концерт. 16.20 — Межидов. «Коммунисташ хьалха латт». 17.00 — «Догам». 17.30 — «Оакхарий хьакъехьа берашта». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ХIара сурта тIа малх ба».

18.45 — «Москва а москвичаш а». 19.15 — Телевизионни музыкальни фильм. 19.50 — «Вай биографи. 1945-гIа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Кинопанорама. Передача дIахьу кинокритика Капралова. 23.00 — Спортивни гимнастиках йола Европа чемпионат. Кхаллах. Прагера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Гермес а иштта кхыбараш а» яха телевизионни документальни фильм. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — «Хьайбаш леладара керттера теркам тIабахийта». «Грозненски шурий совхоза» къахьегамхоех йола фоторепортаж (гIалгIай меттала). 19.00 — Атеисташ кхетамца кхебу. ВЛКСМ Шалински райкома отдела заведующе Малигова къамаьл. 19.10 — «30-ча шерашкара Нохч-ГIалгIай литература». ШоллагIа передача. 19.30 — «Следстви дIахьу ховш бераша» яхача серецара «Теш» яха телевизионни фильм-спектакль.

РАДИО

12 май

6.30 — Шалински хьажкаш лелараш болча (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.25 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. [illegible]

— Дин тема (эрсий меттала). 19.00 — Хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

13 май

6.30 — «Доахкарий база хьакхе халлакхе тергам ба». «Предгорье» совхозера [illegible] 6.55 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.35 — Ашараш. [illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоален Грознен хувцалуш моркхаш йолаш, йоачан а йолаш, [illegible] секунде 3 — 7 метр йолча мух а хьекхаш хилен. [illegible] температура 21 — 26 Грозне — 23 — 25 градус йоаьхал хилен тарлу.

Кхоанен доммен моркхаш а йолаш, цхьацаьнаьха лаьгIо [illegible] малхбузехьара секунде 5 — 10 метр йолча мух фегара хьекхаш хилен. [illegible] 18—23 градус йоахал хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай отделаш — 3-61-46: промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05115. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3556.